

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

Jan Hus a Jeroným Pražský
Eva Gažáková

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

Jan Hus a Jeroným Pražský

Eva Gažáková

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, 11. dubna 2017

.....

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc. za vedení mé práce, především za cenné rady a připomínky, které mi při psaní poskytla.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Čechy 14. století	9
2.1 Jan Hus, Jeroným Pražský – původ a dětství	11
2.2 Vzdělání.....	13
2.3 Církevní kariéra	20
3. John Wyclif	23
3.1 Obhajoba Wyclifa	27
3.2 Synodní kázání.....	31
3.3 Kvodlibet	37
3.4 Okolnosti Kutnohorského dekretu 1409.....	39
3.5 Spor s arcibiskupem	42
3.6 Odpustky.....	49
3.7 Cesta do Kostnice.....	52
5. Papežské schizma	59
5.1 Kostnické procesy	61
6. Analýza filmu Jan Hus (2015).....	75
7. Závěr	79
8. Seznam použité literatury a pramenů	84
9. Summary	88

1. Úvod

Život Jana Husa lze stále považovat za aktuální téma nejen v oblasti bádání. Působení mistra, který si stál za svým učením, odhodláním předat výklad Písma co největšímu počtu posluchačů a ideou nápravy církevní sféry, je inspirací nejen v oblasti odborné a beletristické literatury, ale i v oblasti kinematografie.

Méně populárním tématem je život Jeronýma Pražského, který za svého života představoval postavu výraznou, ale v dnešní době spíš zapomenutou. Jeroným byl nejen současník Husa, ale také jeho blízký přítel. Jejich životy byly propojené od vzdělávacích let až do jejich tragických konců. Svá učení, v jistých směrech diverzifikovaných, uplatňovali v příslušných sférách svého působení, ať už to byla sféra univerzitní či duchovní. Reflexe jejich učení nezůstala však bez odezvy, která nebyla vždy pozitivní.

Pro církve ve 14. století byla charakteristická distance od původní myšlenky založené na prostotě Božích služebníků. Postupně se stává významnou institucí ve společnosti, která se vyznačuje silným vlivem v mocenské a politické sféře. Abnormní nárůst jejího bohatství se stává klíčovým faktorem její moci, ale také faktorem vedoucím ke značným kritikám církevních praktik. Program reformního hnutí však nebyl českým prvenstvím a musíme na něj nahlížet ze širšího přejímaného kontextu. V Čechách nacházíme inspiraci u londýnského mistra Johna Wyclifa, který atakoval církve a její distancování od původních hodnot již ke konci 14. století.

Hus ani Jeroným nebyli hlavní kauzou Kostnického koncilu. Prioritou bylo odstranění trojpapežství, které nepříznivě ovlivňovalo názory lidí na soudobou církve. Úspěšná jednání, která následně tento problém přes bariéry vyřešila, však svým zaměřením na řešení dílčích problémů netýkajících se schizmatu zapříčinila vznik nového hnutí, které v Čechách známe jako husitské války.

Cílem diplomové práce je analýza a komparace působnosti Jana Husa a Jeronýma Pražského, a také zodpovězení otázky, jaké faktory se podílely na tom, že i přes

podobnosti životů a významů těchto dvou myslitelů, se právě Hus stává symbolem války vedené pod jeho jménem. První část bude definovat dostupné informace o raných letech životů obou mistrů, následně směry jejich vzdělávání, od kterých se odvíjí jejich učení a názory.

Další bude tvořena osobitou obhajobou Wyclifových tezí u obou mistrů, která vyústí k budoucím obviněním. Součástí bude i demonstrace jejich aktivity při důležité národní iniciativě spojené s Kutnohorským dekretem, a především jeho následky, které vedou k rozpadu prvotní aliance s arcibiskupem Zbyňkem Zajícem, a k formování nové, kdy čeští viklefisté jsou pod ochranou krále. Kooperace s králem trvá až do odpustkových bouří, ve kterých figurují oba mistři svojí specifickou iniciativou. Budou zde také zmíněna počáteční obvinění a církevní postihy, které mají dohru na připravovaném koncilu.

Poslední část bude mapovat Husovy přípravy na cestu do Kostnice, v jeho případě dobrovolnou účast, v případě Jeronýma nedobrovolnou. Kapitola bude detailně reflektovat etapy Husova působení v Kostnici, jeho zatčení, obhajobu a následný proces, do kterého je později zapojen proces Jeronýmův. Jejich snahy o obhájení svého učení a jednání, společně se snahou prokázat svou nevinu, budou nejpodstatnější součástí, tvořící podklad pro závěrečnou komparaci.

Závěrečná část bude tvořena analýzou třídílného televizního filmu z produkce České televize, která se k šestistému výročí upálení Jana Husa snažila v moderní podobě z historického podkladu natočit novou rekonstrukci Husova příběhu. Součástí je i provázanost s Jeronýmem. V této části budou filmové úseky analyzovány na základě zjištěných informací z výzkumu a bude zkoumáno, do jaké míry se tvůrci drželi historického konceptu.

Za největší přínos a objasnění daného tematického zaměření považuji knihy Františka Šmahela *Jan Hus – Život a dílo* a *Život a dílo Jeronýma Pražského*, které tvořily přínos v podobě orientace pro základní strukturu práce, tj. obě knihy tvoří určitý ucelený komplex informací k problematice, kterou diplomová práce zkoumá. Zprostředkování

hlubších pohledů do určitých úseků práce bylo možné na základě prací Martina Chadimy *Mistr Jan Hus – Člověk, teolog a mučedník* a Pavla Soukupa *Jan Hus – Život a smrt kazatele*. Právní perspektivou případu Husa disponuje kniha od Jiřího Kejře *Husův proces*, která se snaží vybrané procesy právně podložit. Společně s ostatní sekundární literaturou, která se specifikuje na jednotlivé úseky v životech obou učenců, bylo možné uceleně reflektovat zkoumanou problematiku. Důležitou součástí bylo využití sborníků, ve kterých se daná problematika nejenže specifikuje na dílčí témata, ale také mnohdy uvádí aktualizované verze bádání historiků v Husově případu.

V případě podkladů k Jeronýmově působnosti, zdrojů, které by problematiku vykládaly, je minimum. Pro stanovení Jeronýmova konceptu vedle Šmahelovy práce byla použita práce Martina Chadimy *Jeroným Pražský – Tragický příběh středověkého intelektuála*. Obě knihy jsou nejrozsáhlejším zpracováním mistrova života. Poněkud méně obsáhlé, přesto významné, byly práce Petra Čorneje *Jeroným Pražský – Intelektuál a moc* a Jiřího Krutiny *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský: Hieronymus Pragensis – Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Dále starší výklady od Jana Putny *Mistr Jeroným Pražský* a Jana Herbena *Mistr Jeroným Pražský – Jeho život, utrpení a význam*. Významný příspěvek pro hlubší pohled to života mistrů tvořilo také využití primární literatury.

2. Čechy 14. století

Při pohledu na Evropu ve 14. století zjišťujeme, že se nachází v krizi v několika sférách. Nejistotu a zoufalství přivodila především *černá smrt*, která byla roku 1347 na základě expanzí Mongolské říše zavezena do Evropy. Baktérie *Pasteurella pestis* si vyžádala přibližně 18 milionů mrtvých, což tvořilo 30 % obyvatelstva.¹ Mor byl pocíťován jako Boží hněv. V době, která si vyžadovala větší oporu v náboženství, se sama církev potýká s vlastními vnitřními problémy. V roce 1378 čelí krizi spojené s rozkolem ve vlastních řadách, a to v podobě papežského schizmatu, kdy byli za Kristova zástupce na zemi zvoleni dva papeži. Specifickým rysem se stala především neschopnost toto schizma odstranit, neboť trvalo téměř čtyřicet let.²

Za vlády Lucemburků byly České země otevřeny západní a jižní Evropě. Frekventované kontakty s Francií a Itálií započaly již v období vlády Jana Lucemburského, větší intenzity dosáhly poté s jeho nástupcem Karlem IV.³ Země Koruny české ve své rozsáhlé podobě tvořily problém v otázkách identifikace jejích obyvatel, především v oblasti vymezení etnicko-jazykové příslušnosti.⁴

Ve 14. a na počátku 15. století vlastnila šlechta převážnou většinu pozemků v Českých zemích, její pozemkový majetek činil 60,9 %, druhým zástupcem pak byla církev s 28,2 %. Oproti tomu panovník disponoval jen 7 % z celkového vlastnictví pozemků, nejmenší podíl připadl na města, a to 3,9 %.⁵ V Čechách se mezi nejbohatší rody řadili Rožmberkové, Vartenberkové, páni z Dubé, nebo páni z Michalovic a z Rýzmburka.⁶ Z hlediska populačního vývoje na území Českého království došlo na konci 14. století

---

¹ SEGEL, Petr. Schisma, krize, hereze a černá smrt. In: *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1995, s. 35.

² Tamtéž, s. 34.

³ BLÁHOVÁ, Marie, FROLÍK, Jan, PROFANTOVÁ, Naďa. *Velké dějiny zemí Koruny České*. Praha: Paseka, 1999, s. 7.

⁴ Tamtéž, s. 15.

⁵ JURK, Jiří. *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku, majetková a sociální struktura, politická moc a kulturní reprezentace šlechty a feudality v českém státě ve 13. - první polovině 17. století*. Nový Jičín: J. Jurk, 2000, s. 34–35.

⁶ Tamtéž, s. 40.

k zastavení růstu populace, a v následujících desetiletích počet obyvatel klesal, a to i v důsledku husitských válek.⁷

Praha 14. století byla významným obchodním městem, pražští obchodníci udržovali frekventované vztahy s Itálií, německými zeměmi, s Flandry, Polskem a Uhrami. I když primární zůstávala Dunajská cesta, Praha se svou obchodní činností nalézala v těsném závěsu. Do Prahy putovalo zboží dvěma směry – z jihu, respektive z Itálie, Rakouska a jižního Německa, a v opačném směru na sever – do Slezska, Pobaltí či Polska. Spolu se vzrůstem hospodářské aktivity se zvýšily nároky na vzdělání obyvatel, umět číst, psát a počítat byly schopnosti, které se staly nepostradatelné pro obchod a rozvinutá řemesla.⁸

Ve 14. století dochází ke vzniku Karlovy univerzity zakládací listinou ze dne 7. dubna 1348, i když podnět pro její založení přichází již v roce 1346.⁹ Univerzita nedisponovala vlastními budovami, neboť původní název *Universitas* znamenal „jednotu či sdružení studentů, mistrů a doktorů, nadanou rozsáhlou právní autonomií, s vlastním organizací, s volenými funkcionáři, s pečeti, pokladnou, apod.“¹⁰ nikoliv specifické místo. Často se proto přednášelo v příbytcích profesorů nebo v některých budovách církevních ústavů. Až později dochází na základě impulsů panovníka či jiných movitých osobností k zakládání studentských či mistrovských kolejí. Slavnostnější akty studia se odehrávaly v prostorách někdejšího paláce Jana Rotleva.¹¹ První vlastní budovy získává univerzita až na konci padesátých let 14. století.¹²

---

⁷ BLÁHOVÁ, Marie, FROLÍK, Jan, PROFANTOVÁ, Nad'a. *Velké dějiny zemí Koruny České*. Viz výše, s. 12.

⁸ POCHE, Emanuel. *Praha Středověká*. Praha: Panorama, 1983, s. 23–26.

⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana. *Dějiny univerzity Karlovy. Sv. I. 1347/48–1622*. Praha: Karolinum, 1995, s. 32–34.

¹⁰ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Praha: Svobodné slovo, 1966, s. 30.

¹¹ Tamtéž.

¹² ČORNEJOVÁ, Ivana. *Dějiny univerzity Karlovy. Sv. I. 1347/48–1622*. Viz výše, s. 39.

2.1 Jan Hus, Jeroným Pražský – původ a dětství

Mládí Jana Husa není možné doložit písemnými prameny, neboť jedinou prokazatelnou informací zůstává rok složení bakalářské zkoušky. Všechny ostatní dílčí informace lze rekonstruovat ve většině případů pouze na základě Husových písemných vzpomínek. Převážně se uvádějí dva roky narození, 1370, v mladších záznamech rok 1369. Narodil se tedy přibližně v 70. letech 14. století.¹³

Datování roku narození Jeronýma se potýká se stejnou absencí informací. První písemně doložený pramen pochází až z roku 1398, kdy u příležitosti závěrečných zkoušek dosáhl bakalářského titulu.¹⁴ V pozdním středověku byly k bakalářské zkoušce připuštěni studenti v rozmezí 18–22 let,¹⁵ z toho lze vyvodit, že datum Jeronýmova narození by mohl podle Martina Chadimy spadat do let 1378–1379.¹⁶ František Šmahel pak uvádí odhad let 1376–1378,¹⁷ lze tedy předpokládat, že Jeroným se narodil v druhé polovině 80. let 14. století. Místem narození bývá označováno Nové Město pražské.

Stanovení místa narození Jana Husa není na rozdíl od Jeronýma zcela zřejmé. Jan byl v úředních a studijních záznamech veden jako Jan z Husince.¹⁸ Vymezit polohu Husince není jednoznačné, neboť ho lze nalézt v Čechách dvakrát. První Husinec se nachází v jižních Čechách, druhý leží v blízkosti Prahy, nedaleko Řeže. Varianta Husince u Prahy vychází z dokumentů z 3. dubna 1400, kdy bylo jistému Janovi, synu Michala z Husince, uděleno jáhenské svěcení.¹⁹ Pokud by Johannes Michalis de Hussinecz absolvoval všechny podmínky pro kněžské svěcení, mohl by přijmout toto svěcení 12. června, popřípadě 18. září. Tento záznam však v církevním seznamu nenajdeme.

---

¹³ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Praha: NLN, 2015, s. 24.

¹⁴ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Praha: Argo, 2010, s. 16.

¹⁵ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 15.

¹⁶ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Hradec Králové: Královehradecká diecéze Církve československé husitské, 2016, s. 69.

¹⁷ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 21.

¹⁸ MACEK, Josef. *Jan Hus*. Praha: Svobodné slovo, 1961, s. 12.

¹⁹ ADAMĚK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Tábor: Husitské muzeum v Táboře, 2015, s. 25.

František Šmahel tento zádrhel ve své knize komentuje: „*Jestliže prokazatelně jde o seznam neúplný, pak vlastně ani údaj o jáhnovi Janovi, synu jistého Michala, se nemusí vztahovat k historickému Husovi.*“²⁰ Odkazuje se také na nesrovnalost v zapsání seznamu svěcení, před jménem není uveden titul magistra, který historický Hus v dané době používal. S ohledem na uznávanou tradici jihočeského Husince, kterou akceptovali již první Husovi životopisci, Jan Sedlák a Václav Novotný, jsou jiné možnosti prozatím historicky neprokazatelné.²¹ Navíc lidová tradice jihočeského Husince působí již od 17. století, kde údajně lidé Husa ctili, upozorňovali na jeho rodný domek a v neposlední řadě odřezávali z domu třísky, které měly zamezit bolesti zubů. V dnešní době je právě tento dům významným pamětním místem.²² Jihočeský Husinec u Prachatic byl malým poddanským městem, které příslušelo ke královskému hradu Husi. Nepříliš úrodná půda ze vsi tvořila zapadlou osadu, o které se větší množství zpráv nedochovalo.²³

Další absence písemných pramenů se týká rodinných poměrů. Byla to právě matka, která nejspíše vychovala syna ke zbožnosti. V jednom ze svých listů se Hus zmiňuje o bratrovi a jeho dětech, nic specifičtějšího však nebylo možné dohledat.²⁴ Husovo dospívání bylo spojeno s častým hladověním. V dalších jeho vzpomínkách, respektive v díle *Výklady modlitby Páně*, se vrací k církevním zpěvům, které jako chlapec navštěvoval.²⁵

Rekonstrukce Jeronýmova dětství se v mnoha ohledech také setkává s nedostatkem informací, nepomáhá tomu i skutečnost, že Jeroným se o dětství a rodinném zázemí ve svých písemnostech na rozdíl od Husa nezmiňuje.²⁶ S určitostí však víme alespoň jméno Jeronýmova otce, neboť při příležitosti promoce byl Jeronýmovým promotorem mistr Jan z Mýta, který ho při slavnostní promluvě, ke které je dochován rukopis, jmenuje synem Václavovým.²⁷

---

²⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Praha: Argo, 2013, s. 14.

²¹ Tamtéž.

²² ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 25.

²³ MACEK, Josef. *Jan Hus*. Viz výše, s. 12.

²⁴ ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 25.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 10.

²⁷ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 16.

2.2 Vzdělání

U Husa vycházíme z předpokladu jeho venkovského původu. „*At' se již narodil jako syn poddaného či svobodného sedláka, povozníka či chudičkého šlechtice, v zásadě měl stejnou možnost povznést se mezi kleriky a vzdělance, avšak pouze tehdy, pokud k tomu měl přirozené dispozice, pili a především hodně štěstí.*“²⁸ V případě Husa bychom mohli hovořit o štěstí v podobě jeho pěveckého nadání, kterého si všiml venkovský farář či vikář. Návčivky zpěvů jsou spojeny s elementární výukou čtení a psaní. Jedna z teorií vyslovuje předpoklad, že si chlapce mohl všimnout rodák Křišť'an z Prachatic a následně snad dvanáctiletého Jana vzít s sebou do Prahy.²⁹

Jeroným jako rodilý Pražan musel navštěvovat jednu z tamních škol. Ve 14. století bylo evidováno v Praze nejméně 25 veřejných nižších škol, 7 z nich bylo umístěno v Novém Městě.³⁰ Prvotní vzdělání bylo rozděleno na školy triviální, kde si žák osvojil základní znalosti gramotnosti. Vyšší verze, školy partikulární, byly koncipovány tak, aby žáka připravily a nastínily mu látku probíranou na artistických fakultách. O Jeronýmovi víme, že to byl zdatný zpěvák, ba dokonce skladatel popěveků, z toho můžeme vyvodit, že nejspíše v mládí navštěvoval jedinou partikulární školu při svatovítské kapitule, kde působil právě sbor malých zpěváčků, jejichž věk nesměl přesáhnout 16 let.³¹

Dalším stupněm vzdělání byla univerzita. Hus imatrikoval přibližně roku 1390, písemný doklad není k dispozici, jelikož matrika univerzity se z těchto let nedochovala.³² Během svých studií prošel nelehkou finanční situací. Naskytá se otázka, jakým způsobem mohl svá studia v Praze jakožto chudý vesničan realizovat. S největší pravděpodobností musel prokázat svou chudobu, aby byl osvobozen od všech studijních poplatků.³³ Také se mohl ucházet o místo služebníka, tzv. *fámula*, u některého z profesorů kolegiátů. Analýzou možných míst k pobytu se zabýval František Šmahel, který ve své knize uvádí

---

²⁸ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 15.

²⁹ Tamtéž, s. 15–16.

³⁰ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 19.

³¹ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 72.

³² ADAMĚK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 33.

³³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 18.

3 možné teze. První možností bylo žití u profesora teologie Mikuláše z Litomyšle, který také pronesl slavnostní promluvu u příležitosti Husovy bakalářské promoce roku 1393, Hus ho označil ve svých spisech jako *prozíravého rádce*. Další možností byl mistr Štěpán z Kolína, taktéž profesor teologie. V neposlední řadě to mohl být již zmiňovaný Křišťan z Prachatic, kterému Hus opisoval texty.³⁴

„V září 1393 byl Hus promován bakalářem svobodných umění (*baccalarius artium*) a tento důležitý krok zachycuje děkanská kniha. Jeho promotorem, který pronesl pochvalnou řeč, byl mistr Jan z Mýta.“³⁵ V této době již vystupuje se zkrácenou přezdívkou „Hus.“³⁶ Pokračuje ve svém studiu a tři roky po své bakalářské promoci se připravuje na zkoušky mistrovské. Magisterské promoce dosáhl v lednu roku 1396, kdy získává titul magistra svobodných umění (*magister artium*).³⁷ Při mistrovském tentamenu roku 1396 se z 22 bakalářů umísťuje na desátém místě. Po složení zkoušek a udělení statutu novým mistrům bylo nutné, aby dva roky působili na své mateřské fakultě (tzv. *biennium*).³⁸

Po dvou letech se Hus musel rozhodnout, jakou cestu zvolí dál, jestli zůstane na fakultě jako řádný profesor, *magister regens*, nebo bude pokračovat ve studiu na vyšších fakultách. Knězem se však pro svůj nízký věk stát nemohl, v úvahu připadalo jen připravování na tuto funkci.³⁹

Jako mistrovi regens bylo Husovi umožněno stát se plnoprávným členem této korporace a být volen jednak do fakultních zkušebních komisí. „V zimním semestru 1398/1399 byl za český národ zvolen do čtyřčlenné zkušební komise k bakalářským zkouškám, krátce na to vymohl pro bakaláře Jeronýma Pražského dvouletý odklad magisterského studia a 9. března 1399 promoval svého prvního bakaláře, jímž byl Matěj z Knína.“⁴⁰

---

³⁴ Tamtéž, s. 18.

³⁵ ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 33.

³⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 13.

³⁷ ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 33.

³⁸ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 22.

³⁹ Tamtéž, s. 22–23.

⁴⁰ Tamtéž, s. 23.

Když se zaměříme na univerzitní vzdělání Jeronýma, zjišťujeme, že vstup na artistickou fakultu pro něj nebyl ničím novým, neboť se s univerzitním životem potkával denně na ulicích.⁴¹ Jeroným nejspíše získal pozici fámula. Následně pak pobýval na koleji krále Václava, nacházející se v Celetné ulici, kde dříve bývala mincovna. Nic specifického o době jeho studií nevíme.⁴²

V roce 1398 Jeroným úspěšně absolvuje bakalářskou zkoušku. Zkušební komise se skládá z Ludolfa Meistermanna, zastupujícího saský národ, polský národ reprezentuje Petr Kraft, bavorský Walter Harrasser, český národ pak představuje Mikuláš Czeyselmaistr.⁴³ Jeroným bývá v očích svých protivníků považován za učenějšího než Hus, ve svých bakalářských zkouškách na artistické fakultě patřil mezi nejlepší žáky, umístil se na druhém místě z 27 kandidátů.⁴⁴ Jeroným však nepokračoval ve studiích a získání mistrovského grantu. Od bakalářské zkoušky dochází k jistému prolínání s Husovým životem, neboť právě on zaručil Jeronýmovi u děkana artistické fakulty prominutí předepsané dvouleté lhůty (*biennium*). Nebude od věci předpokládat, že k prominutí lhůty došlo na základě připravované cesty Jeronýma do Oxfordu, kde měl pořídit Wyclifovy spisy.⁴⁵

Jeroným s největší pravděpodobností vykonal cestu do Anglie někdy v době od jara 1399 do února roku 1401.⁴⁶ Cesta do Oxfordu započala Jeronýmovu vášeň pro cestování, i když na středověké poměry to byla záliba poněkud nepohodlná a zdlouhavá. Především nedostatek přesných map přinášel nemalé potíže. Jeroným se s největší pravděpodobností vydal do Oxfordu jednou z obchodních cest, jejíž základní body tvořily Beroun, Plzeň a Norimberk. Cesta se pak ubírala směrem přes Heidelberg, Frankfurt nad Mohanem, ze kterého postupoval do Mohuče, odkud se vydal po rýnské cestě do Koblenze a Kolína nad Rýnem. Následně z Cách se vydal přímo do Bruselu, kde ho dělil už jen kus cesty do Brugg a námořního přístavu Calais, odkud se přes kanál

---

⁴¹ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 29.

⁴² Tamtéž s. 31.

⁴³ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 16.

⁴⁴ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 40.

⁴⁵ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 21.

⁴⁶ Tamtéž, s. 25.

La Manche dostal přímo do Anglie. Tuto cestu mohl absolvovat v rozmezí 4–5 týdnů. Vylodit se pak mohl v Doweru či v Sandwichi. Další zastávkou bylo poutní místo Canterbury. Následovala nejspíše frekventovaná cesta do Londýna, kde se po Temži mohl dostat přímo do Oxfordu.⁴⁷ Jeroným cestoval na základě stipendia, skrze které bylo umožněno studentovi, který byl Čechem jak z matčiny, tak z otcovy strany, studovat v Oxfordu nebo v Paříži. Stipendium bylo založeno vlivným prelátem a rektorem pařížské Sorbonny Vojtěchem Raňkem z Ježova.⁴⁸

Když Jeroným sháněl v Anglii potřebné texty, naskytly se mu tři možnosti, kde mohl přebývat. První, kterou lze díky cestě financované ze stipendia zavrhnout, bylo pronajmutí domu. Další možností byl podnájem, který však představoval nepřízeň univerzity, neboť ta měla ráda nad svými žáky dozor. S největší pravděpodobností proto přebýval v tzv. *halls*, což byly prostory, které mistři poskytovali svým žákům.⁴⁹ V Londýně byl informován, že podstatná část myšlení Wyclifa je obsažena v traktátech *Dialogus* a *Trialogus*. První z děl obsahovalo obhajobu sekularizace církevního majetku, druhý spis obsahoval shrnutí jeho myšlenkových výbojů.⁵⁰

Dokladem o Jeronýmově návratu do Prahy v roce 1401 je dokument, kdy jako svědek svědčil v notářské záležitosti ve věci Betlémské kaple mistrovi Štěpánovi z Kolína. Jeroným se zde podepisuje jako *syn Václavův* což potvrzuje předchozí tvrzení o rodinných příslušnících učence. Dalším dokladem o jeho návratu do Prahy je i jeho pověření zástupce Duchny, vdovy po Velislavovi ze Slaného, u dvorského soudu.⁵¹ Jeroným následně získává 19. března 1402 svěcení akolyty.⁵²

Jeroným pokračuje v získávání mistrovského titulu na pařížské Sorbonně, která často bývá ve své době označována za „*matku víry a macechu kacířství*.“⁵³ Artistická fakulta

---

⁴⁷ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 49–50.

⁴⁸ Tamtéž, s. 40.

⁴⁹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 25.

⁵⁰ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 50.

⁵¹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 27.

⁵² Tamtéž.

⁵³ ARDEN, Martin aj. *Jeroným Pražský. Evropan, vzdělavec, buřič*. Praha: Československá církev evangelická, 2016, s. 30.

v Sorbonně byla rozdělena na čtyři samostatné korporace univerzitních národů, kde každá měla svoji vlastní samosprávu, včetně pokladny a školních budov. Jeroným se přihlásil do společenství posluchačů a mistrů anglického národa, v 15. století už více označovaného jako společenství německých posluchačů na základě averze vůči Angličanům po proběhnuté Stoleté válce.⁵⁴ Právě k pařížské kongregaci německého národa podává Jeroným žádost o zapsání na univerzitu. Ve své žádosti apeloval na fakt, že prokazuje splnění všech podmíněných náležitostí a znalostí, které byly následně ověřeny. Oba examinátoři byli s výsledky svého slyšení spokojeni. Součástí přijímacího pohovoru bylo i ustanovení poplatku za studium, které se určovalo podle týdenního příjmu. Jeroným udal, že žádné příjmy nemá a chtěl podat žádost, kde by odpřisáhl svoji chudobu, tuto žádost však měli na starosti členové mistrovské kongregace.⁵⁵

*„Kongregace Nationis Anglicanae na svém zasedání v kostel St. Julien au Pauvre 7. dubna 1404 se suplikou projevila souhlas. V seznamu licenciátů z počátku května téhož roku vystupuje jako osmý ze čtrnácti ‚Jeronimus de Praga, cujus bursa II. solidi‘ jelikož až na jednu výjimku všichni platili bursu ve výši 5 až 7 solidů, byly mu poplatky skutečně sníženy. Zcela byl od nich osvobozen až při své inepci 27. ledna 1405, která se odehrála při univerzitní kongregaci v kostele St. Mathurin.“⁵⁶ Následovala inepce, která měla přísně předepsaná pravidla, respektive povinnosti. V doprovodu *bedela* svého národa musel projít všechny jednotlivé mistry regenty a získat od nich *placet*. „V předvečer vlastního aktu ho čekala slavností *disputace* a při samotné inepci pak inaugurační přednáška (*lectio*) jako formální počátek *magisteria*. Jeronýmovým promotérem byl *erfurtský bakalář* a od roku 1402 pařížský mistr Konrád *Wolfhagen* z *Lübecku*.“⁵⁷*

Jeroným se stává mistrem svobodných umění 27. ledna 1405, v září téhož roku se stává *mistrem regentem*.⁵⁸ Pařížský mistrovský titul však nebyl jediným titulem, kterého za

---

⁵⁴ ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 63.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 28.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 77.

svého života dosáhl, jelikož získání všech mistrovských titulů souvisí se silným Jeronýmovým viklefismem, podrobně se jím budu zabývat v následující kapitole.

Oproti tomu se Husova vzdělanostní trajektorie uchylovala jiným směrem. Snažil se získat teologické, nejvyšší vzdělání. Studium trvalo průměrně dvanáct let a polovina studijní doby v sobě zahrnovala přednášky a disputace. Následně student získal bakalaureát, který s sebou obnášel povinnost po dva roky přednášet. V kurzovních přednáškách musel vykládat biblické texty. Tím došlo k přechodu z bakaláře *biblicus* do hodnosti *baccalaureus sententiaris*. Tento stupeň byl podmíněn dvouletými přednáškami o tehdejší nejrozšířenější středověké učebnici teologie – Čtyři knihy sentencí Petra Lombarda. Mimo přednášky musel adept navštěvovat cvičení profesorů teologie. Plnohodnotné členství v učitelském sboru obnášelo dosažení licenciátu teologie. Následovaly dvě slavnostní disputace, skrze které adept dosáhl titulu mistra teologie.⁵⁹

V roce 1404 dovršil po pěti letech první stupeň teologického vzdělání.⁶⁰ Za povinné přednášky mu bylo určeno sedm kanonických epištol z Nového zákona. „*Jejich výkladu předeslal, jak to v takových případech bylo zvykem, rétoricky vypracovaný úvod ve formě chvály Písma svatého, za jehož téma si zvolil citát z Judovy epištoly. Novozákonní přednášky Hus uzavřel ještě před koncem roku 1405 a neprodleně začal s komentováním textů Starého zákona, konkrétně Žalmů 109–118.*“⁶¹

Výklady Žalmů se protáhly o dva roky, Hus tedy překročil o rok minimum pro splnění biblického kurzu. Hus pokračoval v získání dalšího stupně – *sententiaris*, kdy v letech 1407–1409 přednášel výklady k Lombardovým sentencím.⁶² Lombard pojednává v první knize o sv. Trojici, další část je věnována stvoření světa, třetí kniha hovoří o Kristu a poslední o svátostech. Shromazďuje ve svém díle nejen „*příslušné výroky Bible, církevních otců i jiných autorit, ale naznačil i možné vysvětlení rozporných stanovisek. Právě nabídkou dalších možných řešení upoutaly Lombardovy Sentence všechny velké*

---

⁵⁹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 77.

⁶⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 60.

⁶¹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 77.

⁶² Tamtéž, s. 78.

teologické myslitele od Alberta velikého přes Viléma Ockhama až k Martinovi Lutherovi.“⁶³

Výklad sentencí byl spojen se slavnostními disputacemi, kde se v diskuzi Hus setkal se čtyřmi bakaláři teologie, kteří studovali souběžně s ním – Štěpánem z Pálče, Mikulášem Stoerem, Janem z Hory a Petrem Mongoldem. V druhém roce při principiu bylo složení oponentů pozměněno a skládalo se z Jana z Hory, Jana z Frankensteina a Matouše ze Zbraslavi.⁶⁴ Již v roce 1408 používá titul *baccalaureus formatus*, což byl poslední stupeň vzdělání, kterého dosáhl, neboť studium teologie nedokončil.⁶⁵

---

⁶³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 61.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s.78.

2.3 Církevní kariéra

Zatímco Jeroným se uspokojil s vysvěcením na akolytu, Hus byl v duchovním ohledu ambicióznější. Podmínkou pro církevní službu bylo získání kněžského svěcení a dovršení věku 24 let. Jáhenského svěcení dosáhl Hus 8. dubna 1400, a do půl roku získal svěcení kněžské.⁶⁶ „*Samo svěcení ještě nezaručovalo zajištěnou existenci. K té bylo třeba tzv. obročí (beneficium), důchodu spojeného se svěřeným církevním úřadem (officium), jakým byla například správa farnosti, oltářnictví, kazatelství apod. podle církevního práva mělo být dokonce obročí nebo jeho příslib vyšších svěcení.*“⁶⁷ Hus žádné obročí neměl, v jeho případě se nejspíše uplatnil příslib kazatelského místa ve staroměstském kostele sv. Michala. Tehdejším správcem kostela byl Bernard, klášterní mnich křížovníků Božího hrobu v Praze Na Zderaze, který zde působil v roce 1390–1406. Z neúplného soupisu vyplývá, že kazatelské místo bylo na počátku 15. století neobsazené. Právě zde Hus zahajuje svou kazatelskou dráhu.⁶⁸ Husova kazatelská kariéra započala adventem roku 1400, a následně v ní intenzivně pokračoval po celý další rok. V této době také musel zaujmout Kříže, který hledal kazatele pro Betlémskou kapli.⁶⁹

Právě Betlémská kaple byla místem, kde mohl Hus veřejně obhajovat své postoje a komentáře, kterými se vyjadřoval k záležitostem domácího prostředí, ale i k těm zahraničním, přičemž nejvýraznější názory se týkaly bojů o jiného kazatele – Wyclifa, a vydání Dekretu kutnohorského.⁷⁰ Roku 1401 v Betlémě působil jako kazatel mistr Štěpán z Kolína, který na post rezignoval 8. března 1402.⁷¹ S největší pravděpodobností získal lepší beneficium v podobě fary ve Vinařicích v boleslavském arcijáhensství, což nekorespondovalo s podmínkou v zakladatelské listině Betlémské kaple, že kazatel nesmí svou práci zanedbávat ve prospěch jiného obročí.⁷² Jmenování Husa do pozice

---

⁶⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 47.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 36.

⁷⁰ ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 56

⁷¹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 50.

⁷² ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 53.

kazatele proběhlo pod patronací jednoho ze zakladatelů kaple, Hanuše z Mülheimu, jehož úloha v založení kaple spočívala v právní a politické stránce.⁷³

Jmenování kazatele vystihuje výňatek z listiny, pocházející od arcibiskupského vikáře Ojíře, která je vedena v úředních knihách arcibiskupství.⁷⁴ „*Ustanovujeme ctihodného mistra Jana z Husince právoplatným rektorem a duchovním správcem v kapli svatých Neviňátek, zvané lidově Betlém, ležící na Starém Městě pražském, uprázdněné dobrovolnou rezignací ctihodného muže Štěpána z Kolína, posledního a bezprostředně předcházejícího rektora této kaple, kterou složil do našich rukou, my jsme ji přijali a připustili.*“⁷⁵

Svá kázání Hus přednášel dvakrát v neděli, následně se jedno až dvě kázání konala v době svátků světců. V době postů kázal denně, mnohdy dvakrát. Další intenzivní přednesy probíhaly v době adventu. „*Pokud sbírka takzvaných Betlémských kázání (Sermones in Bethlehem) odráží věrně stav věcí, mohl Hus přednést nějakých 280 kázání za rok.*“⁷⁶ Kázání bylo koncipováno tak, že po něm následoval společný zpěv duchovních písní, respektive zhudebněných textů *Otčenáš*, *Desatero*, a v neposlední řadě *Věřím*. Forma kázání byla členěna na společné modlitby, někdy doprovázené tichou mší po kázání. Husovo kázání bylo energické, přednášel ho z přesvědčení Božího zákona, způsobem, který zajímal široké spektrum posluchačů od nižších tříd až po ty nejvyšší – královskou, v podobně manželky Václava VI., královny Žofie.⁷⁷

Pozoruhodné je, že Hus přednesl v Betlémské kapli nad 3000 kázání, avšak v komparaci s intenzitou kázání ve středověké Evropě je to spíše ctihodné než mimořádné.⁷⁸ Zajímavostí je, že Hus svá česká kázání připravoval v latině, s ohledem na jeho častou argumentaci a myšlenky praktikované v latině. Tyto promluvy následně aplikoval přímo v kazatelně, kde je v průběhu kázání převáděl z latiny do češtiny.⁷⁹

---

⁷³ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 31.

⁷⁴ Tamtéž, s. 31.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž, s. 25.

⁷⁷ ADAMĚK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 54.

⁷⁸ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 34.

⁷⁹ ADAMĚK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 54.

Hus ve své nově zvolené pozici musel vyřešit první potíž. Kaple se nacházela v okrsku kostela sv. Filipa a Jakuba. Dříve než byla kaple založena, bylo nutné vyjednat s tamním farářem podmínky vzniku konkurenční kaple. Za částku 90 grošů ročně bylo zřízení kaple povoleno. Hus však musel s novým farářem Mikulášem Zeiselmeisterem uzavřít dohodu novou, která spočívala ve dvojnásobku původního odškodného, společně také s tím, že v Betlémské kapli budou omezeny zpívané mše.⁸⁰ Definitivní uzavření sporu mezi kostelem a kazatelnou bylo ukončeno v době husitských válek, kdy byl husity demonstrativně kostel zbourán, neboť jeho farář v procesu svědčil proti Husovi.⁸¹

Důležitost Husových kázání tkví ve snaze přiblížit obsah křesťanské zvěsti ve sv. Písmu a umožnit reflexivní vhled do hlubších souvislostí týkajících se teologie, usnadněný skrze český výklad, který byl nepostradatelným v pochopení kázání.⁸²

„Tehda zajisté to bylo, kdy se Hus stal, jak ho zovou jeho druhové a přátelé, polnicí hlasně zvučící, neúnavným knězem pravdy, ústy božskými, mužem nevýslovným, zářným zrcadlem svatosti a ve všem mistrem života, jemuž nebylo rovna.“⁸³

Za Husova působení v Betlémské kapli (1402–1412) vznikaly koncepty latinských kázání, která byla přednášena v češtině. Patří sem např. *Puncta* (1401/1403), *Collecta* (1404/1405), *Reportata* (1405/1407), *Dicta de tempore* (1407/1408) *De tempore* (1408/1409) a *Sermones in Bethlehem* (1410–1411).⁸⁴

---

⁸⁰ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 34.

⁸¹ VÁVRA, Jindřich. *Betlémská kaple*. Praha: Olympie, 1968, s. 6.

⁸² ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 57.

⁸³ TÁBORKSÝ, František. *Betlémská kaple. O jejích dějinách a zachovaných zbytcích*. Praha: Společnost Husova muzea, 1922, s. 13.

⁸⁴ ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 66.

3. John Wyclif

John Wyclif (1330–1398) byl anglický myslitel a reformátor. Jako kritikovi církve a jejího odklonu od původních hodnot mu náleží podle Tonyho Lanea přední místo mezi reformátory z důvodu, že „*nezůstal u kritiky poměrů a své kritice podrobil i učení soudobého katolicismu.*“⁸⁵ Za nejvyšší autoritu považoval Písmo, neboť vše, co je v Písmu, potřebujeme ke spáse bez ohledu na ostatní tradice.⁸⁶

Wyclif byl sice původcem myšlenky reformátorství, ale základní směr jeho učení byl sdílen i mnoha dalšími mysliteli, např. Marsilem z Padovy, Williamem Ockhamem či Matějem z Janova. Jeho doktríny byly natolik v rezonanci s realitou, že daly podnět k mučednictví a pobuřování v Anglii a Skotsku, či reformaci a revoluci v Čechách. U Husitů měly Wyclifovy myšlenky velký význam především pro jejich schopnost spojení se s dalšími myšlenkami nejrůznějšího druhu.⁸⁷ Wyclif chtěl, aby výkladu Evangelia porozumělo co nejvíce lidí, proto ho sám překládal do angličtiny.⁸⁸

Wyclif byl realista, tedy zastánce jednoho z postojů v tzv. *Sporech o univerzálíe*. Vzhledem k rozsahu práce se zaměříme jen na stručnější přehled této problematiky. Východisko problému představoval způsob našeho vnímání světa (především jeho zkoumání), a pokládání si otázky, zda věc, kterou vidíme před sebou, je reálná a můžeme jí vnímat našimi smysly? Existuje tedy sama o sobě, nebo je pouhým výsledkem naší fantazie, reálně neuchopitelná? Na položenou otázku, zdá se, existuje jednoduchá odpověď, blíží se k první možnosti. Avšak můžeme dospět k faktu, že každý člověk vnímá danou věc jinak, svým subjektivním způsobem. Z tohoto důvodu nastupují pojmy, universalia, které nám pomáhají v komunikaci s jinými lidmi. Obecné znaky mohou být společné, ale následně se liší v konkrétnosti. Do rozporu se zde dostává Aristotelovo učení s myšlením jeho žáka Platóna. Aristoteles představuje výchozí bod pro nominalisty, z jeho učení vyplývá, že základním výstupem jsou naše mysl a

---

⁸⁵ LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Praha: Návrat domů, 1996, s. 124.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ KAMINSKY, Howard. *Wyclifism as Ideology of Revolution*. In: *Church History*, 32, 1963, 1, s. 58-59.

⁸⁸ BONDY, Egon. *Filosofie sklonku antiky a křesťanského středověku*. Praha: Vokno, 1993, s. 236.

zkušenost. Zkušenost je následně pojmenována naší myslí, přestože existuje samostatně bez závislosti na našem pojmenování. Platón oproti tomu staví svojí teorii o nedokonalosti našich smyslů, a vytváří apelaci na rozum. Vyslovuje tezi o existenci říše idejí, obsahující dokonalý předobraz světa kolem nás. „*Ideje všech věcí (tedy jejich pravzory, obecné pojmy – jména) se zrodily před tím, než náš svět zaplnily jejich jednotlivé skutečné (reálné) projevy – reálie. Obecná pojmenování vznikla tedy před věcmi.*“⁸⁹ Realistické pojetí univerzálií nenašlo ohlas jen u Husa a Jeronýma, ale také u Stanislava ze Znojma a Štěpána z Pálče.⁹⁰

Wyclif však ve svém realistickém postoji zašel dále, když ho aplikoval na učení eucharistie, které bylo v rozporu s církevní naukou. Význam eucharistie pochází z Platonova pojetí idejí, tj. každá věc má svůj duchovní charakter, předobraz ve světě idejí, má svou spirituální povahu. Eucharistie se týká myšlení křesťanů, neaplikuje teorii na svět idejí, ale na svět Boží mysli. Každý člověk se liší od ostatních svými vlastnostmi a postoji, to, co nás však spojuje je termín „*lidství*“ bez ohledu na věci, které ho odlišují od jiného člověka. Lidé jsou si rovni ve své přirozenosti. To můžeme aplikovat na středověké pojetí eucharistie. Bez ohledu na to, jaký chleba použijeme, liší se ve své struktuře a vlastnostmi, ale ne svou podstatou, tedy substancí.⁹¹

Wyclifovo pojetí eucharistie v díle *De eucharistia* je velmi radikální. „*Wyclifova eucharistická hereze byla neobyčejně závažné povahy, protože se týkala zázračné komunikace věřících se samotným Božím synem. Spornou, přitom vsutku podstatnou otázkou bylo, co se stává z hostie a vína po náležité formulí posvěcení (konsekraci) z úst celebrujícího kněze. Církvi uznávané pojetí hájilo plné přepodstatnění (transsubstanciaci) chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista. Částečně byla v doktrínálních diskuzích teologů tolerováno i tzv. konsubstanciací teorie, podle níž se po konsekraci chléb i víno proměňují v tělo a krev Páně, aniž by však ztratily svoji hmotnou podstatu. Toto uchování podstaty, tzv. remanence, bylo sounáležitostí i třetí*

---

⁸⁹ VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Tábor: Město Tábor, odbor kultury a cestovního ruchu, 2015, s. 46–49.

⁹⁰ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 54.

⁹¹ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Praha: Česká biblická společnost, 2014, s. 172.

nauky, která hájila stanovisko, že hostie i víno se po konsekraci stávají pouhým znakem Kristova těla a krve a že si tak obojí ponechává svou původní podstatu.“⁹² Wyclif nakonec hájí pojetí remanence v posledním uvedeném smyslu.⁹³ Platné učení o eucharistii pochází od papeže Inocence III., který vydal v roce 1251 dogma o pojetí transsubstanciace. Každý, kdo hlásal něco jiného, byl kacíř.⁹⁴

Učení Wyclifa o svátosti oltářní je již v roce 1381 v Oxfordu odsouzeno, další jeho články jsou odsouzeny v roce 1382.⁹⁵ Další opatření proti jeho spisům vydává v roce 1388 král Richard II.⁹⁶ Wyclif byl označen za kacíře a jeho spisy byly označeny za heretické na Kostnickém koncilu 4. května 1415. Nikdo nesměl jeho učení šířit, aniž by automaticky nepropadl kacířství.⁹⁷ Církev nechala nakonec jeho ostatky v roce 1428 vykopat a spálit.⁹⁸

Wyclifovy filozofické názory jsou známy v Praze už ke konci 70. let 14. století, jeho rukopisy však můžeme nalézt v Čechách až v roce 1397, kdy se setkáváme s výkladem jeho učení o základních pojmech filozofie, tedy univerzáliích a idejích. V roce 1398 tyto spisy opisuje Hus pro svého učitele Křišťana z Prachatic. Hus spisy nejen opisoval, ale také glosoval. Většina glos má obdivný charakter, nejznámější z nich tvoří: „*Ó Wyclef, Wyclef, nejednomu ty hlavu zvikleš!*“⁹⁹ „*Z dochovaných husitských katalogů vyplývá, že zde bylo známo přes 90 procent z asi 150 děl oxfordského myslitele.*“¹⁰⁰

Hus Wyclifa obdivoval. Ve středověké době si učenci běžně půjčovali úryvky z prací jiných myslitelů. Hus „*ve svých knihách citoval převážně Wyclifovy názory kompatibilní s katolickou dogmatikou,*“¹⁰¹ nesouhlasil však s jeho heretickými myšlenkami.¹⁰²

---

⁹² ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 37-38.

⁹³ Tamtéž, s. 38.

⁹⁴ KAŇÁK, Miloslav. *John Viklef. Život a dílo anglického Husova předchůdce*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973, s. 28.

⁹⁵ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 37.

⁹⁶ KAŇÁK, Miloslav. *John Viklef. Život a dílo anglického Husova předchůdce*. Viz výše, s. 39.

⁹⁷ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 166.

⁹⁸ LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. Viz výše, s. 125.

⁹⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 41.

¹⁰⁰ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 47.

¹⁰¹ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 21.

¹⁰² Tamtéž.

„Wyclifa zajímá vedle sakramentologie i otázka práva majetku, správy a řešení sociálního utřídění, kdežto u českého reformátora se objevují důrazy na otázku hříchu, ospravedlnění a individuálního zrození v Ježíši Kristu.¹⁰³

Na analýzu děl Johna Wyclifa a Jana Husa se zaměřuje velké množství literatury. Dnes je již zřejmé, že Jan Hus pouze neopakoval Wyclifovy myšlenky, jak argumentoval Johann Loserth v 19. století, ale byl produktem nativního Českého reformního hnutí. Považoval Wyclifa za kolegu reformátora a často odkazoval na jeho realistickou filozofii. Byl však do značné míry nezávislý ve věcech dogmatické teologie. Například v otázce eucharistie přijal Hus jasně římskou doktrínu transsubstanciacie spíše než Wyclifovu remanenci.¹⁰⁴

Publikovat Jeronýmovy náboženské názory je dosti obtížné, neboť nic nenapsal, kde by se k nim vyjádřil. Jeroným souhlasil s Wyclifem nejen v otázkách týkajících se opravy církve, ale také rozšiřoval jeho myšlenky teologické a především filozofické.¹⁰⁵

---

¹⁰³ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 39.

¹⁰⁴ COOK, R., William. *John Wyclif and Hussite Theology 1415–1436*. In: *Church History*, 42, 1973, 3, s. 335.

¹⁰⁵ PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský*. Praha: Spolek evangelických akademiků Jeroným, 1916, s. 42.

3.1 Obhajoba Wyclifa

Na konci 14. století a následně na počátku 15. století byl zájem o Wyclifa intenzivnější především díky velkému množství pořízených opisů. Nadšení pro díla profesora Wyclifa se formovalo v univerzitní skupině Jana Husa, Jeronýma Pražského, Jakoubka ze Stříbra či Štěpána z Pálče a Stanislava ze Znojma.¹⁰⁶

Prvenství v možnosti poznání a analýzy Wyclifovo učení patřilo posledním dvěma zmíněným mistrům, kteří zprostředkovali bližší reflexi poznání Wyclifových filozofických traktátů a intenzivně je přednášeli na půdě pražské univerzity na konci 14. století. Především traktát *O univerzaliích* Stanislava ze Znojma pocházející z období před rokem 1400 byl natolik precizně zpracován, že o pět století později byl mylně připisován k tvorbě samotného Wyclifa.¹⁰⁷

Zájem o Wyclifovo učení nezůstal bez odezvy. V roce 1403 bylo na základě podezření o kacířské nauce svoláno setkání v Karlově koleji. Shromáždění bylo ustanoveno na 28. května rektorem Walterem Harraserem a jeho předmětem se stalo předložení dvou článků, které podle dominikána Jana Hübnera obsahovaly kacířské myšlenky.¹⁰⁸ Hübner na důkaz svého obvinění předložil jako součást kacířského souhrnu 24 tezí Wyclifa, které byly již v roce 1382 zakázány londýnskou synodou.¹⁰⁹ Právě z podnětu Hübnera k nim přibýlo dalších 21 tezí, které se vymykaly církevní nauce a bylo možné je označit za kacířské.¹¹⁰

Po předložení článků nechal rektor univerzity notáře přečíst teze z pergamentů. Jeden z listů obsahoval články již odsouzené londýnskou synodou, druhý články označené Hübnerem. V následující debatě byla Viklefova práce intenzivně obhajována zástupci českého univerzitního národa, respektive Stanislavem ze Znojma, který se razantně ohradil proti odsouzení článků. Jeho argumentace byla podporována jeho žákem

---

¹⁰⁶ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 28.

¹⁰⁷ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 39.

¹⁰⁸ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 45.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 20.

Štěpánem z Pálče, který na shromáždění údajně donesl jednu z Wyclifových knih. Není znám detailní průběh, ani argumentace protistrany, jen její výsledek.¹¹¹ Články byly posuzovány paušálně, přesto bylo univerzitní většinou odhlasováno jejich zamítnutí. Na danou problematiku se nelze dívat černobíle, s ohledem na tehdejší katolickou ortodoxii bylo opravdu možné některé články označit za bludné. Příkladem může být již zmíněná otázka eucharistie v transsubstanciační nauce, což byl obsah článku č. 3.¹¹² V konečné fázi je nikdo nesměl vlastnit a v žádném případě šířit.¹¹³ Za porušení výnosu byly zpočátku viklefisté vystaveni akademické disciplinaci.¹¹⁴

Hus nesouhlasil s odsouzením článků, byl podobně jako Stanislav přesvědčen o jejich nesprávném vyložení. Oba učenci byli v úzkém spojení, i když působení Stanislava na univerzitě je datováno o desetiletí dříve, jelikož již v roce 1396 se stal examinátorem českého národa budoucích absolventů magisterské zkoušky.¹¹⁵

V komparaci s Husovým nevýrazným vyjádřením k prvnímu českému zákazu Wyclifova učení se Jeroným odsouzení Wyclifa nezúčastnil vůbec, neboť ze svého svědectví na koncilu v Kostnici argumentuje, že v dané době se nacházel na cestě do Jeruzaléma v doprovodu Filipa Louta z Dědic.¹¹⁶

Spory mezi českými viklefiisty a členy cizích univerzitních národů byly řešeny vnitřně. Změna přichází 24. června 1405 v podobě buly Innocence VII., která byla výsledkem stížností pražských prelátů a týkala se především remanentního pojetí svátosti. Bula nebyla v roce 1405 mířena proti Husovi, nýbrž proti výraznějšímu viklefiistovi Stanislavovi ze Znojma.¹¹⁷

---

¹¹¹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 45.

¹¹² CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 20.

¹¹³ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 45–46.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 51.

¹¹⁵ SVATOŠ, Martin. Husovi přátelé. In: *Jan Hus. Mezi epochami, národy a konfesemi*. Praha: Česká křesťanská akademie: Husitská teologická fakulta UK, 1995, s. 63.

¹¹⁶ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Praha: Noos, 2016, s. 61.

¹¹⁷ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s.62.

Stanislav byl v roce 1406 předvolán před arcibiskupa, kde své výroky překvapivě odvolal a jako argument pro svoji obhajobu uvedl, že je pronesl pouze při akademické debatě, a plánoval je následně v další části své práce vyvrátit.¹¹⁸ I když Stanislav v konečné fázi své výroky zmírnil, oponentům to nestačilo, společně s Ludolfem Meistermannem podávají žalobu k papežské kurii. Vykonavatelem stížnosti se stal na papežovo pověření kardinál Francesco Ugucioni, v jehož výnosu stálo: „*Pod účinnými tresty ztráty důstojností, úřadů a v případě laiků též ztráty lén, práva závěti i možnosti dědit a navíc pod pokutou tisíce zlatých bylo všem duchovním i laikům v Českém království zakázáno držet bludné názory ve spisech Jana Wyclifa i v traktátu Stanislava ze Znojma. Mistři a studenti pražské univerzity dále měli pod trestem exkomunikace do šesti dnů po vyhlášení výnosu vybědnout všechny vlastníky inkriminovaných spisů, aby je odevzdali kardinálovu zmocněnci a zaplatili úhradu za jejich doručení pražské kurii.*“¹¹⁹ Stanislav se musel dostavit do 60 dnů před kardinálův soud.¹²⁰

Meistermann stupňoval svůj fanatismus vůči vikleřistům tezí, že by někteří mistři českého národa měli nosit znamení kříže jako kacíři, což vyvolalo prudkou odezvu žáka Stanislava Štěpána z Pálče.¹²¹

V reakci na obvinění svolali zástupci českého národa kongregaci U Černé růže. Zde se rozhodli k odsouzení 45 článků společně s dodatkem obsahujícím zákaz vlastnění a vykládání Wyclifových spisů *Triologus*, *Dialogus*, *De eucharastia*. Odsouzení článků lze chápat jako taktický postoj ve snaze zmírnit situaci Stanislava a Štěpána, kteří byli nuceni se vydat k papežské kurii.¹²²

I přes snahy českého univerzitního národa byli Stanislav a Štěpán na své cestě k papeži na příkaz kardinála Baldassara Cossy (pozdější papež Jan XXIII.) v Bologni zatčeni.

---

¹¹⁸ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 49.

¹¹⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 64.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

Zde byli také vyslýcháni inkvizičním soudem, jehož výsledkem bylo odvolání dosavadních veřejně hláсанých názorů.¹²³

---

¹²³ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče.* Viz výše, s. 70.

3.2 Synodní kázání

Po smrti pražského arcibiskupa Olbrama ze Škvorce, v pořadí čtvrtého, získal funkci v roce 1402 Zbyněk Zajíc z Házmburka.¹²⁴ Zbyněk byl potomek jednoho z nejstarších českých rodů Zajíců. Nedisponoval však církevním vzděláním, neboť se v mládí specializoval na válečné řemeslo a působil jako doprovod krále Václava IV. při jeho tažení do Bavorska či do severních Čech.¹²⁵

Zbyňkova nedostatečná kvalifikace v duchovním směru byla kompenzována schopnými poradci.¹²⁶ Zpočátku Zbyněk konzultoval církevní záležitosti se Stanislavem, svědčí tomu pocta vedení synodního kázání na svatého Víta 14. června 1405.¹²⁷ Následně však mezi nimi dochází k oslabení vzájemných vztahů.¹²⁸ Mezi jeho poradci vynikal Jan Hus, o jejich těsné spolupráci svědčí i výpověď Štěpána z Pálče, který tvrdí, že Hus se Zbyňkem často jednali v otázkách církve a jejich *zlořádů* v soukromí.¹²⁹

Kladný vztah mezi Zbyňkem a Husem byl podmíněn společnou snahou o zmorálnízování Zbyňkovy diecéze, neboť i on sám si uvědomoval současné nekorektní chování členů církve, kteří pod jeho vedení spadali. K umravnění sloužily právě synody, konané od roku 1344 dvakrát ročně, na svátek sv. Víta a sv. Lukáše. Zabývaly se především poměry v církvi a nápravou života kleriků či zvýšením jejich kvalifikace.¹³⁰

Hus byl pověřen synodním kázáním na svátek svatého Lukáše 18. října 1405.¹³¹ Záhlaví kázání tvořil verš *Diliges Dominum Deum tuum* – Miluj Hospodina, Boha svého. Hus ve svém kázání kritizoval necudnost, lakotu kněží a především neoprávněné vymáhání ze strany vrchností, na které doplácí především prostý lid.¹³² Také zde představil

---

¹²⁴ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na Českém trůně II*. Praha: Libri, 2008, s. 59.

¹²⁵ VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Viz výše, s. 77–78.

¹²⁶ Tamtéž, s. 78.

¹²⁷ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 59.

¹²⁸ VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Viz výše, s. 78.

¹²⁹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 64.

¹³⁰ Tamtéž, s. 60.

¹³¹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 59.

¹³² SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 63.

„adaptaci Wyclifova pojetí obecné církve jako pospolitosti předurčených ve smyslu mystického těla Kristova, která se dělí na tři části, církev vítěznou v nebi, spící nebo trpící v očistci a pozemskou bojující, rovněž rozčleněnou na tři složky. První, nejnižší, tvoří lid žijící z poctivé práce, druhou představují světští páni a třetí, tu nejlepší, kněží, pouze však ti, kteří naplňují boží zákon.“¹³³ Kázání tedy obsahovalo úryvky ze spisu *O církvi a Dialogu*. Důvod, proč Hus nebyl sankciován za své kázání, byl podle Františka Šmahela ten, že zakomponované části Wyclifova učení se ztratily v kritice morálních přestupků duchovenstva.¹³⁴

Úděl kázání na synodě byl projevem vysokého uznání, které se Husovi podařilo získat dvakrát. Hus kázal na další synodě konané v roce 1407 opět na svátek svatého Lukáše. Místem konání byla arcibiskupská rezidence nacházející se na Malé straně.¹³⁵ Součástí kázání byla i výzva k udávání černokněžníků, čarodějů a zaklínačů představeným.¹³⁶

Hus pronesl kázání *State succincti lumbos* – Stůjte tedy opásání kolem beder pravdou. Jeho obsah tvořilo kárání kněží, kteří žili v konkubinátu. Podle dobových svědků byl projev geniální a strhl značnou pozornost a následnou pochvalu. Sám arcibiskup Zbyněk si nechal opatřit písemné zaznamenání kázání. O úspěšnosti Husova kázání svědčí i fakt, že je veden v synodálním statutu, což nebylo běžné.¹³⁷ Hus a Zbyněk se však brzy odcizili kvůli odlišným stanoviskům ohledně reforem, kdy sporným bodem bylo prodávání odpustků, ve kterém Hus trval na morálním postoji i za předpokladu, že ztratí vlivnou přízeň arcibiskupa.¹³⁸

Hus se všeobecně ve svých kázáních zabíral morálním úpadkem církve, který viděl v apokalyptické perspektivě.¹³⁹ Ve svých kázáních „prohlásil, že duchovenstvo by mělo představovat předvoj křesťanského vojska v boji se silami Antikrista. Pokud selže, zabrání tak celému vojsku v účinném boji.“¹⁴⁰ Hlavní herezí pak považoval vymáhání

---

¹³³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 59.

¹³⁴ Tamtéž, s. 60.

¹³⁵ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 60.

¹³⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 62.

¹³⁷ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 60.

¹³⁸ Tamtéž, s. 69.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 63.

peněz v jakékoliv podobě za služby ze strany svátosti, což nezůstalo bez patřičné odezvy v podobě kritiky.¹⁴¹

Hus se tedy zaměřil na aplikaci Wyclifových myšlenek, se kterými souhlasil a které se především týkaly reformy církve a podal je ve svém osobitém pojetí. Současně si Hus „všude, kde to jen šlo, vypomáhal slovy Písma, což mělo dodat jeho výrokům nejen vyšší platnost, ale i záštitu.“¹⁴²

Své pojetí reformy církve předkládá v knize *O svatokupectví*, která je intenzivně inspirována Wyclifem. Jedna z tezí v knize je pojednání o možnosti vyvarování se svatokupectví. „*Svatokupectví, jenž se rozmnožilo, aby věrní tupili, od něho se ostříehali, a také zda by kteří svatokupci se pokáli, chci s boží pomocí o svatokupectví psáti kniežky. A že svatokupectvie jest kacieřství a že zlí dobré za kacieře mají, protož dobrým na výstrahu a na potvrzení, a zlým na polepšení chci nejprvé položit, co slove kacieřství, aby lidé poznali, jsú-li ti, kteréž oni nazývají, kacieři, čili sami sú kacieřstvím poraženi.*“¹⁴³ „*Věz, že kacieřství jest učení bludné, svatému Písmu odporové, neústupně bráněné.*“¹⁴⁴

Mnoho jeho postojů a snah o změnu bylo výsledkem jeho vlastního pozorování. Snažil se najít řešení, ve kterém by byla možnost vykonávání církevních úřadů bez svatokupectví, i když sám tušil, že je to věc méně pravděpodobná.¹⁴⁵

Jedním z jeho navržených řešení byla sekularizace církevního majetku světskými pány. Opět se ve svém ideálu obrací na nutnost dodržování Písma. „*Když někdo prokáže vyšší morálku než stávající papež, má také lepší právo na papežský úřad.*“¹⁴⁶ Papež by neměl disponovat světskými statky a měl by mít k dispozici jen tolik, co by mu stačilo na obživu, zbytek by měl být dán chudým.¹⁴⁷

---

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 62.

¹⁴³ HUS, Jan. *O svatokupectví*. Praha: J. Otto, 1907, s. 3.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 71–72.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 73.

¹⁴⁷ Tamtéž.

Zatímco Hus v letech 1405–1407 publikuje svoje pojetí reformy církve, vycházející z Wyclifových tezí, Jeroným, působící na pařížské univerzitě, na sebe negativně upozorní v disputacích, ve kterých se veřejně hlásí k Wyclifova a k jeho myšlenkám. O průběhu disputace, na základě které byl Jeroným nucen opustit Sorbonnu, jsou vedena svědectví. První reflexe je vídeňského studenta Petra Pergochsla, který v témže čase studoval na Sorbonně. *„Jeroným prý sice hájil formální distinkci ydeji existujících v boží mysli, činil tak jen scholastice. Všichni se tím spokojili, když však ke své pozici připojil některé dodatky (tzv. correlaria), bylo mu doporučeno o nich pomlčet, aby se nedostal do potíží. Jeroným slíbil, že tak učiní ‚libenter‘,*¹⁴⁸ Na druhé straně nacházíme svědectví pařížského teologa Aegidia Charliera, jehož výpověď popisuje událost ve velmi negativním pohledu, z tohoto důvodu ji můžeme považovat za méně věrohodnou.¹⁴⁹

Právě zde reflektoval své učení o Štítu víry – *Scutum fidei*, které bylo inspirované Alanem ab Insulisem, Viklesem, Robertem Grossetestem. Jeroným se pokusil demonstrovat za pomoci pojmů mystické tajemství, které se nachází u svaté Trojice.¹⁵⁰

*„Bůh má trojí formu (otce, syna a ducha svatého), z nichž každá obsahuje podstatu božství, ale jedna druhé se nerovná, protože každá vyznačuje jinou stránku božství. Podobně následující: Led není déšť, ale všechny jsou jen formy téže věci – vody. Nebo: led ani déšť, ale všechny jsou jen formy téže věci – vody. Nebo: Rozumná duše má tři podstatné složky, totiž paměť, rozum a vůli, z nichž jedna není totožna s druhou, ač jsou rovnocenné.“*¹⁵¹

Disputace probíhaly v zimním semestru 1405–1406. Dříve než byl nucen odvolat své disputace, Jeroným opouští Paříž. V Kolíně nad Rýnem je zapsán v imatrikulaci za rektorátu mistra Ludvíka, který působil ve své funkci od 19. prosince 1405 do 23. června 1406. Zde získává Jeroným svůj druhý mistrovský grand 7. dubna 1406.¹⁵² Jeronýmova touha po vzdělání nekončí v Kolíně, jeho dalším působištěm se stává univerzita

---

¹⁴⁸ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 29.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 77.

¹⁵¹ PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 47–48.

¹⁵² ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 30.

v Heidelbergu, kde získává v dubnu roku 1406 svůj další mistrovský grand. Zde na sebe opět upozorní v čtyřdenní disputaci.¹⁵³

Jeronýmovy heidelberské disputace se odehrály v posluchárnách určených pro řádné disputace školy artistů, které se nalézaly naproti konventu bratří augustiniánských řeholníků. Svědky těchto disputací byli mistr Mikuláš Tell de Tungris a mistr Konrád Duvel z Hildesheimu. Tell vypovídá o 4 dnech disputací, záznam z rektorské knihy však hovoří pouze o dvou dnech. V argumentaci proti Jeronýmovi stálo 5 mistrů. Průběh disputace byl následující: První den vyložil Jeroným svou kvestii a následující dva dny disputoval sistry, pro ně urážlivým a nevhodným způsobem. František Šmahel pak uvádí vlastní dedukci, že samotná disputace se odehrála až čtvrtého, tedy posledního dne veřejného aktu, ve kterém byl Jeroným suspendován ze všech školních aktivit. Dalšími doloženými účastníky byli mistr Konrád ze Soestu, Vilém z Eppenbachu, Jindřich z Hessenska a Jan Lagenator z Frankfurtu.¹⁵⁴

Jeroným byl ve svém poslání neústupný, vyvěsil na dveře univerzity vyhlášky, ve kterých se dožadoval příležitosti oponovat kolegovi. Jeroným byl varován dalším zákazem od děkana Ysebranduse de Wyringia, který mu pohrozil vyloučením z artistické fakulty. Jeroným nakonec uskutečnil svůj záměr na hřbitově u kostela sv. Petra, studentům však byla účast zakázaná samotným rektorem.¹⁵⁵

Na Heidelberské univerzitě kázal své stanovisko realismu. Snad na základě jeho vystoupení univerzita přijala roku 1406 opatření, aby pro další případy mistři z jiných univerzit nejdřív předkládali svoje spisy k důkladnému prozkoumání děkanem příslušné univerzity.¹⁵⁶

V roce 1407 usiluje o přijetí do mistrovského sboru artistické fakulty Karlovy univerzity. Musel absolvovat vstupní prověření jakožto mistr cizí univerzity v podobě kvestie, která byla zadána jedním z mistrů regentů. Byl povinen vypracovat na ni

---

¹⁵³ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 78.

¹⁵⁴ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 33.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ HERBEN, Jan. *Mistr Jeroným Pražský. Jeho život, utrpení a význam*. Praha: J. Herben, 1883, s. 3.

písemnou odpověď, kterou následně aplikoval v určeném svátečním dni přítomným mistrům. Závěrečná etapa obnášela vzájemnou argumentaci. Přijat byl mezi mistry na počátku roku 1407, musel však odpřisáhnout, že nebude mezi univerzitními národy vytvářet rozepře.¹⁵⁷

Jeroným nefiguroval téměř v žádných důležitých univerzitních funkcích, s přesností víme jméno pouze jeho jednoho studenta, kterým byl Petrus Hispanus de Valencia/Aragonia, výrazný v protestech proti vydávání a spalování Wyclifových knih. Jistým překvapením je absence Jeronýmových univerzitních lekcí. „*Jedinou výjimkou je jeho traktát De probationibus propositionum, k jehož četbě se přiznal při výslechu 23. května 1416.*“¹⁵⁸

Nepodložené, nepříliš důvěryhodné svědectví popisuje, že na univerzitě učil gramatiku a rétoriku.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 36.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

3.3 Kvodlibet

Na setkání ministrů 14. června 1408 mělo být rozhodnuto o postu vrchního kvodlibetáře na příští rok. O tuto funkci nejevili mistři extrémní zájem, proto podle univerzitních statut artistické fakulty každá přihláška musela být respektována. I v případě Matěje z Knína, který se jako jediný k této funkci přihlásil.¹⁶⁰ Matěj byl již jednou vyslýchán za šíření Wyclifových myšlenek a byl donucen arcibiskupem se svých názorů veřejně zříci.¹⁶¹

Účast Matěje z Knína byla na základě jeho předchozího obvinění brána jako provokace. Jeroným zinscenoval účast širokého spektra posluchačů, aby kvodlibet disponoval co nejširším publikem. Mezi účastníky byli kromě skupiny českých šlechticů a měšťanů přítomni i vyslanci vévody Brabantského a Burgundského.¹⁶²

Mistři cizího univerzitního národa, jmenovitě například Walter Harrasser, Petr Storch ze Cvikova a Jan Hofman ze Svídnice, zaujali vůči kvodlibetu rezistenční postoj. Aby se dostavili na kvodlibet, musel jim být zaslán zvláštní list.¹⁶³

Kvestie konaná 3. ledna 1409 byla započata kvestií *principalis*, kterou přednesl určený bakalář. Pak přítomní mistři vystoupili se svými argumenty *pro et contra*. Pořadí určovala doba přijetí do mistrovského sboru fakulty, což vzhledem k tomu, že Jeroným vystoupil jako poslední, bylo narušeno. „*Jeroným v diskuzi k úvodní kvestii předvedl svůj obrazec se štítem víry, na němž se snažil doložit na základě analogických triád distinkci Boha Otce, Boha Syna a Ducha svatého v jinak nerozlučné svaté Trojici.*“¹⁶⁴

Jeho prezentace narazila na prudkou odezvu z nominalistických řad, kterým vévodil v argumentaci mistr Blažej, řečený Vlk. Jejich argumentace byla neústupná na obou stranách, dohodli se tedy, že budou pokračovat při některé z dalších řádných

---

¹⁶⁰ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 86.

¹⁶¹ PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 3.

¹⁶² KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 70.

¹⁶³ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 87.

¹⁶⁴ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 39.

disputací.¹⁶⁵ Ty se nakonec uskutečnily až v dubnu roku 1409. Blažej Vlk vyzval Jeronýma k disputaci zveřejněním svých čtrnácti argumentů *contra universalia realia*. Danou disputaci zrušilo arcibiskupovo nařízení o ukončení diskuze.¹⁶⁶

Jeroným se ostře vyhradil proti svým kolegům, především těm, kteří se kvodlibetu nechtěli zúčastnit. Signální byla i jeho závěrečná řeč, kterou vedl v přesvědčení, že „*svatosvatý český národ (sacrosancta nacio Bohemica) má být ve své zemi ,hlavou a ne ocasem' a že ,ryzí Češi' po otci a matce mají požívat zvláštní práva jak na domácí univerzitě, tak i v Praze a v celém Českém království.*“¹⁶⁷ Tím k původním českým atributům národní posloupnosti vedle vlasti a jazyka přidal aspekty původu po rodičích a neposkvřněnou víru. Tím se zasloužil o založení konceptu českého nacionalismu.¹⁶⁸

„*Jakkoli kvodlibetní disputace sloužily ve středověku k obrušování intelektuálních argumentů a k procvičování rétorických schopností oponentů, kvestie konané na pražské Karlově univerzitě nabyly rázu politické manifestace, která nakonec vedla k odchodu členů cizích národů z Prahy.*“¹⁶⁹

---

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 78.

¹⁶⁷ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 40.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 78.

3.4 Okolnosti Kutnohorského dekretu 1409

Václav IV. byl z říšského trůnu sesazen německými voliči již v roce 1400. Od této doby disponoval pouze titulem českého krále. Novým císařem se stal Ruprecht Falcký. V roce 1408, v době svolání koncilu do Pisy, však náhle umírá. Václav se nikdy se ztrátou koruny nesmířil a svolání koncilu bral jako příležitost k jejímu znovuzískání.¹⁷⁰

Václav souhlasil se stanoviskem francouzského krále Karlem VI., že by oba papeži měli odstoupit ze svých funkcí a měl by být zvolen papež nový. Václav měl být tedy neutrální a nepřiklonit se k žádnému ze současných papežů.¹⁷¹

Uskutečnění Václavových plánů spočívalo v překonání dvou překážek. Čechy byly vnímány na základně zastoupení Wyclifových myšlenek jako kacířské. Druhým problémem bylo ustanovení, že na koncilu musela českou církevní provincii zastupovat věrohodná autorita, kterou byl buď arcibiskup, nebo univerzita.¹⁷²

Král měl slíbeno, že nově zvolený papež mu dopomůže ke znovuzískání římské koruny. Problém nastal ve chvíli, kdy se Zbyněk jednoznačně postavil na stranu papeže Řehoře XII., a odmítl tak následovat královo rozhodnutí o neutralitě. Král se nejdříve rozhodl pro odstranění první překážky v podobě označení Čech za kacířské. Donutil arcibiskupa, aby vydal 16. července 1408 prohlášení, že ve své diecézi nemá žádné kacíře, především co se týče otázky o svátosti oltářní.¹⁷³

Roku 1409 střetlo francouzské poselstvo krále na Kutné Hoře, kam si na poradu nechal svolat zástupce univerzitních národů. Z české strany přijeli Jan Eliášův a Ondřej z Brodu, kteří se se svým stanoviskem hlásili ke králi.¹⁷⁴ Český univerzitní národ přislíbil králi pomoc, problém tkvěl v tom, že jako takový měl na univerzitě pouze jeden hlas. Ostatní univerzitní národy držely hlasy tři, proto když došlo ke hlasování o zaujetí

---

¹⁷⁰ POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti*. Olomouc: A.M.I.M.S, 2015, s. 61.

¹⁷¹ HERBEN, Jan. *Mistr Jeroným Pražský. Jeho život, utrpení a význam*. Viz výše, s. 5.

¹⁷² VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Viz výše, s. 83.

¹⁷³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 65.

¹⁷⁴ HERBEN, Jan. *Mistr Jeroným Pražský. Jeho život, utrpení a význam*. Viz výše, s. 4.

stanoviska, univerzita jako celek se připojila ke stanovisku arcibiskupa.¹⁷⁵ Hus se důležitých akt univerzity ke králově výzvě nezúčastnil z důvodu nemoci.¹⁷⁶

Jeroným pokračoval ve své snaze prosadit domácí půdu. Po odjezdu univerzitních delegací společně s právníkem Janem z Jesenice navštívil krále v Kutné Hoře, kde se s návrhem obrátil na vlivné členy královské rady, jmenovitě na Mikuláše Bohatého, Lacka z Kravaře a v neposlední řadě na Petra Zmrzlíka ze Svojšína. Došli ke kolektivní dohodě. Znění a vypracování textu způsobem, aby byl nedotknutelný, měl na starosti Jan z Jesenice.¹⁷⁷

Kutnohorský dekret je vydán 18. ledna 1409. „*Český král Václav IV., přikazuje rektorovi a celé obci vysokého učení pražského, aby se řídili napříště příkladem vysokého učení pařížského a italských univerzit a přiznali národu českému ve všech univerzitních volbách a právních jednáních tři hlasy.*“¹⁷⁸

Cizí národy si vymohly slyšení u krále, kde demonstrovaly proti jeho rozhodnutí a nařkly český národ z úkladných konspirací a trvaly na odvolání dekretu. Král Václav jim měl přislíbit, že stav se nezmění. Hus a Jeroným si vyžádali audienci u krále. Král reagoval vznětlivě a vyhrožoval hranicemi. Oproti tomu v polovině února cizí národy zintenzívnily svůj postup přísahou před notářem v polovině února 1409. Pokud král dekret neodvolá, odejdou z Prahy.¹⁷⁹

Spor se táhl až do dubna, kdy Jeroným opět po boku Husa za pomoci svých dvorských styků si vymohl přístup ke králi, kde chtěli vyřešit spor mezi dekretem a příslibem cizím národům. Na Žebráku a Točnicku nakonec došli k řešení. Dne 9. května 1409 při příležitosti porady cizích mistrů, byl vyslán králův komisař Mikuláš Bohatý společně

---

¹⁷⁵ VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi.* Viz výše, s. 83.

¹⁷⁶ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského.* Viz výše, s. 42.

¹⁷⁷ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský: Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče.* Viz výše, s. 102.

¹⁷⁸ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na Českém trůně II.* Viz výše, s. 65.

¹⁷⁹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského.* Viz výše, s. 43.

s městskými konšely ozbrojenci, aby vpadli na schůzi a vymohli si vydání univerzitních a fakultních insignií.¹⁸⁰

„Na kolejním dvoře Karolina pak přečetl list krále Václava IV, jímž byli vzhledem k interním rozporům výjimečně ustanoveni mistr Zdeněk z Labouně rektorem třífakultní univerzity a mistr Šimon z Tišnova děkanem artistické fakulty.“¹⁸¹

Většina studentů a mistrů pocházejících z jižního Německa a uherského království odešla na vídeňskou univerzitu. Univerzitu v Krakově vynesla většina polského univerzitního národu z důvodu slezského původu, Krakov nahradili nově založenou univerzitou v Lipsku. V roce 1409 byl nejméně početným národem národ bavorský, který posléze odchází do Lipska. Většina tedy preferovala vídeňskou, erfurtskou a Lipskou univerzitu.¹⁸²

---

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 44.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² NODL, Martin. *Dekret kutnohorský*. Praha: NLN, 2010, s. 271–272.

3.5 Spor s arcibiskupem

Arcibiskup zintenzívnil svůj postup proti českým vikleřistům. Na synodních statutách, které se konaly 15. června 1409, nařídil odevzdání všech Wyclifových děl pod záminkou jejich prozkoumání, popřípadě k opravě pasáží, které nekorespondovaly s církevní naukou. Hus příkazu uposlechl. Následně arcibiskup vyhlásil nad Prahou interdikt, zabavil poklady z hrobu svatého Václava a 13. července kvůli obavě z krále přesídlil do Roudnice. Královou reakcí byla konfiskace majetku uprchlých prelátů.¹⁸³

Situace se stupňovala, arcibiskup se veřejně přiklonil 2. září 1409 k nově zvolenému papeži Alexandrovi V. a nechal za něj konat bohoslužby. Zároveň si byl vědom nutnosti větší podpory ze strany své instituce, proto vyslal s žádostí k papežské kurii biskupa Jaroslava z Bezměře a kanovníka Jakeše Jinocha. Odpovědí mu byl souhlas s radikálním postupem proti kacírům v podobě buly 20. prosince 1409, obsahující zákaz kázání na soukromých místech, společně s potvrzením souhlasu odevzdání Wyclifových knih. Bula dorazila do Prahy 9. března 1410.¹⁸⁴

Zákaz kázání na soukromých místech byl především směřován, i když nebyl ve svém výnosu specifický, proti Betlémské kapli, která byla vedena jako kaple soukromá. Hus se zákazem kázání nesouhlasil, neboť to považoval za porušení svých povinností předání Božího slova lidu.¹⁸⁵ Hus zákaz kázání ignoroval, čímž na sebe upozornil a mohl tak čelit podezření z neposlušnosti.¹⁸⁶ Hus Komentuje svůj postoj v Postille: „*A tak bula ukazuje, že sú proti zákonu božiemu i papež i kněz Sbyněk učinili, papež vydávaje Sbyněk dobývaje, aby slovo božie nebylo kázáno svobodně, proti čtení i proto skutkóm spasitele Jezu Krista, jenž jest prikázal učedníkóm, aby šli po všem světě, kažíce čtenie každému stvoření,*“¹⁸⁷ „*pře, kterýž já vedu, jest proti papežovým obyčejóm a proti jeho moci, ne od boha pojčené, ale od d'ábla vymyšlené, neb papež Alexandr patý*

---

¹⁸³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 78–80.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 83.

¹⁸⁵ VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Viz výše, s. 85–86.

¹⁸⁶ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 29.

¹⁸⁷ HUS, Jan. Postilla. In: *Mistra Jana Husi sebrané spisy české. Díl I*. Praha: Bedřich Tempský, 1865, s. 112.

vydal jest bulu na peněžích, v níž jest zapovídal, aby nikdež v kaplách nebylo kázáno slovo božie lidu, ač sú na to ustaveny a od papěžův stvrzeny. A také stálo v té bule, aby nikdiež jinde nebylo kázáno, jedné u far a v klášteřích.“¹⁸⁸

Z právního hlediska měl Hus možnost postavit se zákazu kázání odvoláním na církevní právo, které umožňovalo „vyvrátit nepravdivé nebo neúplné informace, na nichž byla bula založena.“¹⁸⁹ Svě odvolání musel Hus posílat dvakrát, neboť 3. května 1410 papež Alexandr V. umírá. Jeho nástupcem se 17. května stává Jan XXIII.¹⁹⁰

Jeroným se v březnu roku 1410 v Praze nenacházel, tudíž nebyl zpočátku do bojů mezi Husem a arcibiskupem zapojen. „Od roku 1410 kombinoval při svých cestách diplomatické posláni s cílenou propagací wyclifsko – husovského reformního programu. Byla to odpověď na negativní kampaň rozpoutanou v cizině a zároveň snaha přesvědčit západní křesťanstvo, že právě reformní koncept pražských wyclifistů poskytuje univerzálně platný recept k odstranění církevních neduhů.“¹⁹¹ Cílovou destinací se stávají 20. března Uhry.¹⁹² Zde se setkává s králem Zikmundem v jeho rezidenci v Budě. Oficiální důvod souvisel s obnovou zdejší univerzity. Zde měl před králem pronést jistou *skandální* řeč, jejímž obsahem mělo být údajné vybídnutí krále, jakožto světské moci, k nápravě „zhýralé církve“.¹⁹³ Jeronýmovo téma znělo „*Co jsem učinil Vám, číňte i vy!*“ a „*Přikázáním nové dávám vám.*“ (Jan 13, 34). Byl oblečený jako laik a nechal si podle vzoru proroků dlouhý vous.¹⁹⁴ Na příkaz arcibiskupa Jana z Kaniszy byl dán do vazby, ze které ho pustili po několika dnech.¹⁹⁵ Následně se vrací do Prahy.

V Praze se roznesl arcibiskupův záměr sebrané knihy spálit. Současný rektor Jan Šindel se snažil v reakci na to uspořádat 15. června 1410 protestní univerzitní konvokaci, jejímž výsledkem bylo vyslání delegace ke králi s žádostí, aby aktu zabránil. Arcibiskupovo

---

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 112–113.

¹⁸⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo.* Viz výše s. 83.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc.* Praha: Církev československá husitská, 2016, s. 15.

¹⁹² ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského.* Viz výše, s. 46.

¹⁹³ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc.* Viz výše, s. 16.

¹⁹⁴ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče.* Viz výše, s. 110.

¹⁹⁵ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc.* Viz výše, s. 16

jednání na synodě 16. června bylo zaštitěné papežovou bulou, která mu dávala určité pravomoci. Složil skupinu čtyř komisařů, kteří měli Wyclifovy knihy prozkoumat. Práce to však byla jednoduchá a zaujatá – vedle teologických děl *Dialogus* a *Trialogus* sem bylo zakomponováno i sedm knih filozofických. Všechny knihy nebyly odevzdány, a proto arcibiskup vyzval všechny majitele Wyclifových spisů, aby tak učinili dodatečně pod hrozbou exkomunikace. V této souvislosti jim byla stanovena týdenní lhůta.¹⁹⁶

Husova reakce na výnos byla publikována z Betlémské kaple 22. června. Odvolal se proti zákazu kázání k Bohu.¹⁹⁷ „*S poukazem na biblický citát ‚Boha je třeba víc poslouchat než lidi‘ (Sk 5, 29), o který se opíralo i jeho odvolání, vyhlásil svou neposlušnost vůči arcibiskupskému mandátu.*“¹⁹⁸

O několik dní později z Betlémské kaple zaznělo další kázání, při kterém Hus využil svých řečnických schopností k tomu, aby si naklonil své posluchače. V závěru se na ně obrátil ve snaze je obeznámit také se svým postojem. „*Hle, odvolal jsem se proti arcibiskupovu rozkazu a v této chvíli se odvolám, chcete se mne přidržeti? Souhlasné zvolání ‚chceme a přidržíme se‘ bylo pro Husa v této dramatické chvíli povzbuzením i závazkem do budoucnosti. Kam až jeho začínající pře může dojít, nemohl v té chvíli ještě tušit.*“¹⁹⁹

I přes protesty vlivných institucí byly knihy na arcibiskupově dvoře na Malé Straně spáleny ve čtvrtek 16. července 1410. Poté arcibiskup okamžitě odjel do Roudnice, kde nad Husem 18. července vynesl klatbu.²⁰⁰ Hus svojí obhajobu čerpal z Wyclifa a jeho rozdělení lidské poslušnosti trojím způsobem - duchovní, světskou a církevní. První definovala vztah k Božímu zákonu a poslušnosti, druhá obsahovala světská nařízení a poslední – výmysly kněží, které nelze respektovat z důvodu, že nejsou podepřeny

---

¹⁹⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 84.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 85.

¹⁹⁸ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 93.

¹⁹⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 85.

²⁰⁰ Tamtéž.

autoritou Písma. Vždyť i Kristus pověřil podle Marka (16, 15) své učedníky, aby kázali evangelium všude, kde jen to šlo.²⁰¹

Vyhlášená klatba na Husa a jeho společníky, kteří protestovali proti spálení Wyclifových děl byla *de facto* i *de iure* neplatná²⁰² neboť „Podle práva bylo však možné i bez uvedené aprobače, v apelaci pokračovat, takže po třiceti dnech, někdy kolem 25. července, mohlo být odvolání posláno ke kurii.“²⁰³ Arcibiskup dal Husa a jeho společníky do klatby dne 18. července, což právně nemohl, neboť „přehlédli, že vyhlášení klatby po apelaci ztrácelo podle církevně právních předpisů platnost.“²⁰⁴

Spáleny byly nejen teologické spisy, ale i filozofické, které nebyly v rozporu s církevním učením. Na základě toho byly po Praze zpívány popěvky, za jejichž autora je některými historiky považován Jeroným: „Sbyněk biskup abeceda, spálil kniehy, a nevěda, co je v nich napsáno.“²⁰⁵ Král, rozhořčen arcibiskupovým jednáním, vystoupil v obraně vlastníků knih a nakázal mu, aby spálené spisy byly kompenzovány.²⁰⁶

Následná obhajoba Wyclifových děl v létě roku 1410 byla ve znamení demonstrace proti jejich spálení arcibiskupem. Jan Hus obhajoval spis *De Trinitate* (O Trojici), což bylo dílo teologické. Další teologické dílo *De mandatis divinis* (O Božích příkázáních) demonstroval Jakoubek ze Stříbra. Metafyzické spisy *De ideis* a *De universalibus* pak obhajovali Prokop z Plzně a Zdislav ze Zvířetic. Logický spis *De probationibus propositionum* byl v režii Šimona z Tišnova.²⁰⁷ Jeronýmova odezva byla v podobě vyvěšení knížek na několika místech, které urážlivě napadaly pražského arcibiskupa.²⁰⁸

Odvolání, které bylo posláno nejspíše 25. července ke kurii, dorazilo k papežskému soudu do Boloni přibližně za měsíc. Kardinál Odo z Colony (budoucí papež Martin V.) nařídil Zbyňkovi vyšetřit Husovo odvolání. Ustanovená komise přítomných profesorů

---

²⁰¹ Tamtéž, 95-96.

²⁰² CHADÍMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 30.

²⁰³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 100.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 101.

²⁰⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 86.

²⁰⁷ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše s. 87.

²⁰⁸ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 48.

teologie ve finále se vyslovila pro protiprávní zničení Wyclifových děl, což byl také argument, který následně Jan z Jesenice předložil v Boloni.²⁰⁹ Koncem září dorazily do Prahy z Boloně dva listy, první obsahoval pokračování v aplikování buly z 20. prosince 1409, druhý povolával Husa před soud k papežské kurii. S ohledem na podobnou situaci předvolání jiných mistrů, Stanislava a Štěpána, lze tvrdit, že s největší pravděpodobností by Husa stihl stejný osud, proto ustanovil v odpovědi na předvolání za sebe tři prokurátory – M. Jana z Jesenice, M. Mikuláše ze Stojčína a M. Marka z Hradce, kteří se vydali ke kurii na začátku října. Jan z Jesenice nebyl u kurie úspěšný, především díky předpojatosti kardinála Colonny. Když v únoru uběhla lhůta, kdy se měl Hus dostavit ke kurii, vydal na něj kardinál klatbu.²¹⁰

Zatímco se Hus snažil odvolat proti uvalené klatbě, Jeroným se na konci léta 1410 nacházel na cestě k soudnímu dvoru do Vídně, kde působil oficiál pasovského biskupství Ondřej z Pottensteinu.²¹¹ Když Jeroným přijal předvolání na soud, doufal, že v rámci akademické univerzitní svobody bude moci obhájit své názory, což povede k následné konfrontaci s protivníky, kde svým řečnickým nadáním vyhraje. Pro Jeronýma to byla otázka cti.²¹²

V tribunálu zasedli profesori teologie, jmenovitě Mikuláš z Dinkensbühlu, Petr z Pulkau, Michal Suchenschatz a Lambert z Geldern. Dále pak doktoři kanonického práva Kašpar Maiselstein, Jan Sindram z Heiligenstadtu a Jindřich z Kitzbühelu.²¹³

Jeroným byl vyzván k přísaze, že v průběhu vyšetřování neopustí Vídeň pod trestem klatby.²¹⁴ Řízení se týkalo 45 Wyclifových článků, ke kterým bylo přidáno dalších dvanáct artikulů, které se týkaly přímo Jeronýma, respektive jeho vztahu k Wyclifovým výrokům, pojetí idejí a univerzálií. Součástí obvinění bylo i nedávné vystoupení v Budě. Poslední část tvořilo „*jeho schvalování učení i působení osob podezřelých z kacířství,*

---

²⁰⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 100.

²¹⁰ Tamtéž, s. 103.

²¹¹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 49.

²¹² KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 113.

²¹³ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 49.

²¹⁴ HERBEN, Jan. *Mistr Jeroným Pražský. Jeho život, utrpení a význam*. Viz výše, s. 6.

jmenovitě Stanislava ze Znojma, Štěpána z Pálče, Jana Husa, Marka z Hradce a dalších.“²¹⁵ Jeroným popřel 33 ze 45 tezí, z větší části se záporně vyslovil i co se týče dalších 12 článků.²¹⁶

Jednání pokračovala 2. září, předmětem se stal výslech svědků. Téhož dne bylo zapsáno pět výpovědí. Ostatní byli pozváni na 5. září. Přelíčení se nakonec odložilo ještě o čtrnáct dní. Jeroným nebyl dán po dobu čekání na přelíčení do vazby na základě dobrovolného závazku neopustit město pod trestem křivé přísahy a exkomunikace. „*Kruhy se kolem něho stahovaly, podujatost svědků i tribunálu dávaly tušit, že trestu neujde.*“²¹⁷

Téhož nebo následujícího dne z Vídně uprchl. Pod ochranou Jana mladšího z Lichtenburka v bezpečí hradu Bítova pak posílá 12. září 1410 posměšný a drzý dopis.²¹⁸ Grillemperk následně po vyslechnutí svědků vyvěsil na svatoštěpánský kostel vyhlášku, ve které Jeronýma vyzval, aby se sám nebo v zástupu ospravedlnil za svůj útěk.²¹⁹ Když se tak nestalo, byl 22. září 1410 exkomunikován na základě shledání vinným z křivé přísahy.²²⁰ Své rozhodnutí zaslal arcibiskupovi Zbyňkovi, který s ním byl obeznámen 30. září 1410, kdy nechal list poslat po pražských kapitulách a kostelích.²²¹

Dne 15. března 1411 nechal arcibiskup vyhlásit klatbu v pražských kostelích. Na Husa nebyla uvržena klatba z důvodu obvinění z kacířství, nýbrž z důvodu nedostavení k soudu.²²²

Proti klatbě zakročil nečekaně král na den Svátostí 29. dubna 1411. Při této příležitosti byly na Karlově náměstí (dřívější Dobytčí trh) prezentovány říšské klenoty. Tento akt byl založený již králem Karlem IV. Slavnost se stala frekventovaným místem poutníků.

---

²¹⁵ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 50.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ Tamtéž, s. 51.

²¹⁸ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc*. Viz výše, s. 17.

²¹⁹ HERBEN, Jan. *Mistr Jeroným Pražský. Jeho život, utrpení a význam*. Viz výše, s. 9.

²²⁰ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 52.

²²¹ Tamtéž.

²²² ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 103.

Tentokrát však královský vyvolávač pronesl nečekanou vyhlášku u kaple Božího těla.²²³ Král nechal konfiskovat církevní důchody všech, kteří se provinili neposlušností vůči němu, a tím zesměšlili království v cizině. Arcibiskupovou reakcí z 2. května byla exkomunikace komisařů pověřených výkonem vyhlášky, společně s konšely pražských měst.²²⁴ Král nechal následně svolat dne 6. května všechny církevní hodnostáře a kanovníky, aby zkontroloval katedrální poklady „*přišel pan král na hrad, vstoupil do katedrály a nechal snést všechny relikvie a další klenoty do sakristie a (naložit) na vůz, který s sebou přivezl. Příštího dne, tedy v pátek před svátkem sv. Stanislava, je poručil převézt na Karlštejn, neboť se bál, aby je arcibiskup a kanovníci v této rozepři neodvezli jinam.*“²²⁵

Arcibiskup vyhlašuje nad Prahou 18. nebo 19. června 1411 interdikt do vzdálenosti dvou mil. Reakce krále byla ve formě výhrůžky ztráty obročí, když kněží arcibiskupa poslechnou. Hus následovně ospravedlnil jeho jednání v Betlémské kapli, kdy prohlásil, že král nutí kněze k dobru „*zastavením důchodů nutí kněze ke kázání a k bohoslužbám, jen vykonává moc mu svěřenou od Boha.*“²²⁶ Oproti tomu arcibiskup interdiktem Boží moci odporuje. Arcibiskup, nemaje pevnou oporu, se musel v rozhodčím výroku 6. července 1411 podrobit králi. Dokonce měl poslat list papežovi, ve kterém měl prohlásit, že v zemi neshledal žádné kacířské učení, a že záležitost Husa je plně vyřešena králem a radou. Měl odvolat své klatby, požádat o zrušení těch papežských a odvolat interdikt.²²⁷

Arcibiskup zrušil interdikt, následně odešel z Prahy k litomyšlskému biskupovi Janu Železnému.²²⁸ Od něj posléze směřoval do Uher pod ochranu krále Zikmunda Lucemburského.²²⁹ Zbyněk zrušil jen interdikt, následně na cestě ke králi Zikmundovi 28. září umírá.²³⁰

---

²²³ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše s. 106.

²²⁴ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 104.

²²⁵ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše s. 107.

²²⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 105–106.

²²⁷ Tamtéž, s. 106.

²²⁸ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše s. 113.

²²⁹ VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Viz výše, s. 86.

²³⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše s. 107.

3.6 Odpustky

V roce 1409 a 1410 tvoří čeští reformisté stále pevnou alianci s králem, daří se jim vyhrát boj s cizinci na univerzitě, a také boj se zástupci církve. Důvodem, proč se kurie do procesu více nezapojila, byla zaostřenost na problém papežského schizmatu.²³¹ Po smrti arcibiskupa Zajíce se jeho nástupcem stává králův osobní lékař Albík z Uničova.²³²

Důvodem ukončení pozitivních vztahů mezi králem a Husem bylo prodávání odpustků, které vyhlásil Jan XXIII. v roce 1412. Tyto prostředky měly být použity k financování křížových výprav, tj. zaplat' za moji výpravu, a bude ti odpuštěno. Aplikování odpustků nesouviselo pouze s jejich koupí, „*kdo chtěl odpustky, musel se napřed vyzpovídat, napravit všechny chyby, škody a zlé věci, které svým jednáním způsobil, a teprve po přijetí oltářní svátosti mu byly odpustky uděleny. Je tedy mylná představa, že pouze za peníze mu byly odpuštěny jeho hříchy.*“²³³ Odpustky byly zakázány v Rakousku vévodou Albrechtem, proto se předpokládalo, že český král bude reagovat stejně.²³⁴ Král však prodej odpustků nejen podpořil, ale také dal vyhlásit, že prodej nesmí být ničím narušován.²³⁵

V květnu roku 1412 obdržel arcibiskup od papežského legáta Václava Tiemema z Mikulova bulu opravňující k prodeji odpustků za účelem financování křížové výpravy. Prodej odpustků byl s největší pravděpodobností zahájen na svatodušní neděli, která připadla na 22. května 1412. Vše se svolením krále.²³⁶ Odpustky byly prodávány ve třech pražských chrámech. Hus napadl prodej odpustků týden poté v Betlémské kapli.²³⁷ Jeronýmova reakce byla radikálnější, zinscenoval studentskou demonstraci, která měla podobu pouličního divadla, jehož součástí byl alegorický vůz zdobený papežskými bulami s odpustky. Odpustky kolemjdoucím nabízel také student převlečený za

---

²³¹ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 30-31.

²³² ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 121.

²³³ POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti*. Viz výše, s. 65.

²³⁴ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 58.

²³⁵ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 123.

²³⁶ Tamtéž, s. 121-122.

²³⁷ Tamtéž, s. 122.

nevěstku, jehož projev byl doprovázen nemravnými vtipy. Celá manifestace byla ukončena spálením bul.²³⁸

Hus zorganizoval disputaci o odpustcích na univerzitě dne 17. června 1412, zde uvedl kvestii „*Zda je podle Kristova zákona dovoleno a zda je pro čest boží, pro spásu lidí a pro blaho království prospěšné, aby křesťané schvalovali papežské buly o křížové výpravě proti Ladislavovi, králi Apulie, a jeho spojencům.*“²³⁹ „*V první části Hus s Wyclifovou pomocí pojednal o teologické stránce odpustků, v druhé shromáždil důvody proti válkám vedeným papeži a preláty a konečně ve třetí odsoudil počínání papeže Jana XXIII. Neapolský král a jeho stoupenci nebyli dosud usvědčeni jako kacíři, a proto volat po jejich zničení bylo nepřipustné. A protože prodej odpustků je v takovém případě svatokupectvím, neměl by nikdo z věřících přispívat na zabíjení křesťanů.*“²⁴⁰

Po Husově pojednání se chopil iniciativy Jeroným, který svou bouřlivou promluvou podpořil Husa a vyzval k pochodu na blízkou radnici, kde měli konšele požádat, aby odpustky přestali prodávat. Z plánu nakonec sešlo.²⁴¹

Odpustkové bouře nezůstaly bez následků. Na základě demonstrace proti odpustkům byli zavřeni tři řemeslničtí mládenci, jmenovitě Martin, Jan a Stašek.²⁴² Hus si byl vědom určité zodpovědnosti vůči nim a v zástupu se vydal na Staroměstskou radnici, kde mu bylo slíbeno, že mladíkům neublíží.²⁴³ Když se dav rozešel, nechali konšelé mladíky na Můstku na Václavském náměstí stít.²⁴⁴

Rok 1412 nepředstavuje pro Husa jen nesouhlas s královým postojem k odpustkům, ale i první odcizení s bývalým přítelem Štěpánem z Pálče, který ve funkci děkana teologické fakulty zakázal svým bakalářům účast na disputaci.²⁴⁵

---

²³⁸ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 59.

²³⁹ NECHUTOVÁ, Jana, FUKSOVÁ, Jana. *Mistr Jan Hus v polemice a za katedrou*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 44.

²⁴⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 124

²⁴¹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 59.

²⁴² CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 31.

²⁴³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 126.

²⁴⁴ POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti*. Viz výše, s. 66.

²⁴⁵ KEJŘ, Jiří. M. Štěpán z Pálče a Husův proces. In: *M. Jan Hus a M. Štěpán z Pálče*. Kladno: Referát kultury Okresního úřadu, 2000, s. 15.

V rozmezí let 1408–1412 Hus píše především polemiky, které jsou vyjádřením jeho určitého postoje – *De arguendo clero* (1408), *Contra indulgentias* (1412/1413), *Contra Palecz* (1414), *De corpore Christi* (1408), *De sex erroribus* (1412), *De ecclesia* (1413) a *De orthographia Bohemica* (cca 1406 – 1412).²⁴⁶

---

²⁴⁶ ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus: Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 66–67.

3.7 Cesta do Kostnice

Po odpustkových aférách nechal král na 16. července 1412 svolat shromáždění univerzity a duchovenstva. Zde přednesl svůj záměr skoncovat s rozkolem v zemi a nahlížením na Čechy jako kacířské země. Nechal zakázat 45 Wyclifových článků, společně s dalšími šesti vybranými. Nikdo je nesměl šířit, kázat a tvrdit. Jeroným a Hus se shromáždění nezúčastnili, přesto v reakci na něj zinscenovali jistou obhajobu.²⁴⁷ Jeroným, ve snaze zmírnit králův negativní postoj, přijel za ním na Žebrák převlečen za žebráka, což krále pobavilo a nechal věcem volnější průběh.²⁴⁸

Husovou reakcí na králův zákaz byl druhý disputační cyklus obhajoby Wyclifových článků, tentokrát jich bylo šest. Můžeme v nich nalézt tři artikuly z budoucích čtyř husitských - tedy chudobu kněžstva, svobodné hlásání Božího slova, a především trestání smrtelných hříchů světskou mocí.²⁴⁹ Na Husovu obhajobu Wyclifa reagoval 28. srpna 1412 Stanislav ze Znojma, který se snažil teze vyvrátit. Příležitosti využil i Štěpán Páleč o týden později, kdy vystoupil především proti tezi svobody kázání slova a tezi o neplatnosti úkonu kněze, který se nachází ve stavu smrtelného hříchu.²⁵⁰

Jeroným byl stále stíhán za svůj útěk z vídeňského procesu. Dne 31. srpna 1412 byl podán návrh na další exkomunikaci mistra Jeronýma Pražského, důvodem bylo setrvávání v klatbě. Jeroným se měl dostavit a daná obvinění vyvrátit.²⁵¹

Původní klatba vyhlášená nad Husem se týkala zákazu styku s vyobcovaným, společně se zákazem svátostí.²⁵² V říjnu dochází k jejímu ztižení pro nestání od kardinála Petra Stefaneschia. *„Kdyby Hus do dvaceti dnů nepodnikl příkázané kroky, mělo všem, kteří by se s ním jakkoli stýkali, poskytl mu jídlo, pití, střechu nad hlavou, nebo s ním uzavírali obchody, rovněž hrozit vyobcování z církve a navíc interdikt v místě jeho pobytu. Pokud by Hus ani po dalších dvanácti dnech nepožádal o absoluci, všeobecný*

²⁴⁷ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 126-127.

²⁴⁸ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 59.

²⁴⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 130.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 132.

²⁵¹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 61.

²⁵² SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 129.

*interdikt se měl rozšířit i na místa, kde pobýval, a to ještě tři dny po jeho odchodu. Ani kdyby Hus mezitím zemřel, nezůstal by bez trestu: odepřen mu měl být církevní pohřeb, a kdyby byl již pochován, mělo být jeho tělo odstraněno z posvátné půdy. Církev byla v tomto ohledu důsledná až za hrob.*²⁵³

Hus žil v domněnání, že jeho spor s arcibiskupem Zbyňkem byl vyřešen již v létě 1411, když se Zbyněk podřídil králi, ačkoliv své činy pak značně degradoval svým útekem k Zikmundovi 5. září téhož roku.²⁵⁴

Hus se proti ztížení klatby odvolal 18. října 1412 z Betlémské kaple ke Kristu, jakožto jedinému, kterému se bude zodpovídat.²⁵⁵ Následné jeho opisy odvolání v latině, a nejspíše i v češtině, vyvěsil na obvyklá místa. V listech byly shrnuty důvody, proč se nedostavil k papežské kurii, apeloval především na fakt, že kurie odmítala vyslechnout jím vyslané zástupce²⁵⁶ (Jan z Jesenice, Marek z Hradce, Mikuláš ze Stojčína).²⁵⁷

Hus se odvolal ke Kristu a popřel tím jurisdikci církve. *„Hledisko papežské suverenity nad církví nepřipouští odvolání proti rozhodnutí papeže, neboť to lze chápat jako demonstraci a nedůvěru juristickému systému v církvi, když musí být nahrazován principem vyššího zákona, tedy toho Božího.*²⁵⁸ To se následně snažil jeho právník, Jan z Jesenice, nahradit tvrzením, že Husovo odvolání ke Kristu bylo ve skutečnosti odvolání ke koncilu.²⁵⁹

Následně Hus opouští Prahu. *„Kam? Do vyhnanství sice, ale kam půjde, nalezne duše sobě oddané a tato změna pobytu místo toho aby ho připravila o působišť, jen je naopak rozšíří.*²⁶⁰ Po říjnu 1412 nikdo přesně nevěděl, kam se Hus vydal. První zprávy přicházejí z poloviny prosince či na začátku nového roku, kdy měl Hus údajně pobývat na Žatecku.²⁶¹

---

²⁵³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 132-133.

²⁵⁴ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 103.

²⁵⁵ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 129.

²⁵⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 135.

²⁵⁷ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 133.

²⁵⁸ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Viz výše, s. 98.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 102.

²⁶⁰ KREJČÍ, V., František. *Jan Hus*. Praha: A. Svěcený, 1925, s. 119.

²⁶¹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 137.

Po odvolání ke Kristu se Hus *odvolal* k zemskému soudu 14. prosince 1412. Jednalo se spíše o vysvětlení jeho situace, obvinění a postoje.²⁶² Husa na univerzitě obhajuje 18. prosince jeho právník Jan z Jesenice, který se snaží pomocí právnických argumentací prokázat neplatnost Husova rozsudku *Repetitio pro defensione causae M. Ioannis Hus.*²⁶³

Vyjádření zemského soudu se nedochovalo, tedy za předpokladu, že se k Husovu případu vyjádřili. S největší pravděpodobností jednali s králem interně a na základě jejich intervence došlo ke svolání shromáždění duchovenstva a univerzitních mistrů na 2. února 1413. Místem konání měl být Český Brod.²⁶⁴ Zde měla být vyřešena rozepře, která slovy krále ohrožovala jednotu kléru i celého království. Jednání začalo se čtyřdenním zpožděním 6. února 1413, nikoliv v Českém Brodu, ale na dvoře arcibiskupa na Malé Straně. Hus nebyl na jednáních, která se táhla až do dubna, přítomný. *Husově straně* se nedařilo najít kompromis s protistranou, jednání bylo nakonec neúspěšné.²⁶⁵

O Jeronýmovi z této doby víme pouze to, že podnikl na jaře 1413 cestu do Polska. Stejně jako předtím u cesty do Uher nelze s určitostí říct, zda-li se jednalo o diplomatické účely či o vlastní iniciativu.²⁶⁶ Jeroným měl audienci u polského krále Vladislava II. a královny Anny Celjské.²⁶⁷ Audience u krále byla nejspíše zprostředkována skrze Husova přítele Lacka z Kravař, který hostil krále při cestě do Uher na sklonku července a srpna 1412.²⁶⁸ Záznamy o Jeronýmově působení na krakovském dvoře zaznamenal tamější biskup Jastrzebiec, kancléř polského království, který Jeronýmovo jednání líčil v dopise pražskému kolegovi, kancléři Václavu Králíkovi z Buřenic.²⁶⁹

Na krakovském dvoře měl Jeroným pronést disputaci o filozofických názorech, které pobouřily především biskupa, který mu doporučil, aby se vrátil „*do svého rodiště s tím,*

---

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Viz výše, s. 105.

²⁶⁴ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 137.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 138-139.

²⁶⁶ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 63.

²⁶⁷ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 131.

²⁶⁸ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 63.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 66.

že jejich vlast je příliš suchá na přijetí takového sémě, neboť jeho příliš prostoduchý lid není schopen pochopit učení takového filozofa a tím méně země Litevská nebo Ruská.“²⁷⁰

Na základě obvinění z kostnických žalob, ve kterých je mu vytýkán pobyt u *nevěřících* Ruthenů (duben 1413),²⁷¹ pokračovala Jeronýmova cesta z polského dvora na východ, kam cestoval v doprovodu velkoknížete Vitolda. Zde vedle sebe kooperovala církev východní a římská.²⁷² Právě tento fakt mohl mít za následek Vladislavovu toleranci v otázkách víry, neboť v některých místech dominovalo pravoslavné vyznání. Vitolda údajně nejvíce zajímalo, zda-li by obyvatelé, křtění podle řeckého způsobu, měli projít znovu dalším svátostným obřadem. Jeroným se měl vyjádřit ve smyslu „*pro konvertity, kteří přijali ponaučení o římské víře, nového křtu není zapotřební.*“²⁷³ Právě na svých cestách na východ se měl údajně *klanět ikonám*,²⁷⁴ což nekoresponduje s jeho názory o modlářství, kdy „*poukazoval na to, že pravá víra křesťana je v srdci každého člověka, a nikoliv v honosných obrazech a sochách v kostelích, jak ji často chápal nejen prostý lid. Byl proti obrazům, ostatkům a sochám svatých – nejsou vhodné k uctívání a nemají být vystavené v kostelích, to se týkalo i obrazu Kristova umučení nebo blahoslavené Panny Marie.*“²⁷⁵

Hus mezitím nejspíše pobýval na Kozím Hrádku, kde zřejmě dokončil druhou část svého nejznámějšího teologického díla *O církvi*. Následující rok působil v Sezimově Ústí, kde na začátku léta dokončil spisek *O hříše*.²⁷⁶ Kolem poloviny července 1414 přijímá pozvání na hrad Krakovec, který byl pod správou Jindřicha Lefla z Lažan.²⁷⁷

---

²⁷⁰ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 131-132.

²⁷¹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 64.

²⁷² PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 13.

²⁷³ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 64-65.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 67.

²⁷⁵ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 135.

²⁷⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 155.

²⁷⁷ KRŠKO, Jan. *Pět životů Jana Husa na Krakovci*. Rakovník: Rabasova galerie: SOA v Praze – Státní okresní archiv, 2015, s. 9.

V této době Jan XXIII. v bule z 30. dubna 1414 přikázal litomyšlskému biskupovi vyřešení situace Jana Husa. Biskup měl apelovat na administrátora biskupství Václava Karlíka a inkvizitora Mikuláše na vyřešení Husova provinění. Oproti tomu král Václav dostal 11. června výzvu od papeže, ve kterém ho nabádal ke spolupráci se svým bratrem Zikmundem a k odstranění kacířství ve své zemi.²⁷⁸

Mezitím pokračuje spor mezi Prahou a Vídní o Jeronýmovu pověst, kdy proti němu v červnu r. 1413 vystupuje profesor Jan Siwart. Hus se staví na obhajobu přítele protestním listem z 1. července, jelikož Jeroným je v tuto dobu na cestách.²⁷⁹ Zastání se mu dostalo i jménem univerzity od tehdejšího rektora Michala Čížka z Malenic. Odpovědí byla rekapitulace obvinění z vídeňského procesu, doručených poslem Antonínem ze Slezska.²⁸⁰

Na jaře 1414 dostal Hus předběžné pozvání od Zikmunda na koncil do Kostnice, které mu doručili Jan z Chlumu a Václav z Dubé. Oficiální pozvání mu bylo doručeno o několik týdnů později Zikmundovým dvořanem Mikulášem Divůčkem z Jemniště.²⁸¹ Zikmund nejspíš, při pozvání Husa za účelem jeho očištění z nařčení, sledoval své zájmy, aby království, které jednou zdědí, bylo považováno za čistě křesťanské.²⁸² Hus obeznámil Zikmunda se svým souhlasem zúčastnit se koncilu prostřednictvím Štěpána Harnsmeistra v době před 1. zářím 1414.²⁸³

Hus pro své stání potřeboval disponovat prohlášením o pravověrnosti, které mu arcibiskup nevydal. Získání prohlášení od domácí církevní autority by mu umožnilo v diskuzi obhájit své učení. Nakonec ho získal od pražského inkvizitora, nezerského biskupa Mikuláše.²⁸⁴ Notářsky ověřené jednání se konalo i ve velkém sálu Karolina, kde se Hus obhajoval. Nikdo proti němu nevystoupil, proto rektor univerzity Šimon z Tišnova pro větší věrohodnost připojil k notářskému ověření i pečeť pražské

---

²⁷⁸ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 159.

²⁷⁹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 68.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 160.

²⁸² POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti*. Viz výše, s. 69.

²⁸³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 161.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 175.

univerzity.²⁸⁵ Jesenic sesbíral materiály všech dosavadních procesů a vybídl Husa, aby k nim vypracoval písemné odpovědi. Za Husem stály vlivné osoby, které mu poskytlly svědectví v jeho prospěch, a které se aplikovaly na zasedání zemského soudu ve dnech 19–22. září. Hus apeloval na přítomné pány v prosbě, aby se arcibiskupa veřejně dotázali „*ví-li o nějakém jeho bludu. Pokud ne, měl by mu vydat osvědčení, které by si s sebou rád vzal do Kostnice. Arcibiskup pánům písemně sdělil, že sice ví o papežské klatbě, jinak však mu žádné Husovy bludy nejsou známy.*“²⁸⁶

Páni nakonec své svědectví společně se svými pečeti poslali králi Zikmundovi v listu ze dne 7. října 1414.²⁸⁷ Zikmund nechal poslat z Rothenburgu po notáři Michalovi z Přestanova Husovi dopis, ve kterém se pozitivně vyjadřuje k jeho rozhodnutí zúčastnit se koncilu, zároveň mu slibuje zaslání ochranného průvodního listu, glejtu.²⁸⁸ Jeroným Husa v účasti na koncilu nakonec podpořil za podmínky, že bude doprovázen bezpečnostními zárukami, dále mu dal slib, že za ním do Kostnice přijede.²⁸⁹

Delegace vyrazila z Krakovce 11. října 1414.²⁹⁰ Na cestu do Kostnice se Hus vydal v doprovodu dvou vozů a s více než 30 koňmi ve společnosti *ochránců* Václava z Dubé, Jana z Chlumu a v neposlední řadě Jindřicha Lacemboka. Současně s nimi vyslala i univerzita své zástupce v osobě mistra Jana Kardinála z Rejnštejna a bakaláře Petra z Mladoňovic. „*Cesta trvala celkem 24 dní, ujeli odhadem 600 km, tj. asi 25 km na den. Denní úseky ale nebyly stejné, někdy zvládli i více (až 40 km), a potom bylo třeba odpočívat.*“²⁹¹

Z dobových pramenů lze zmapovat úseky Husovy cesty do Kostnice, která vedla přes část Horních Falc – Pernov. Následně pokračovali skrz Nové Město nad Lesní Nábou, přes Weiden, Sulzbach, městem Hersbruck, skrz město Lauf a Norimberk. Z Norimberku mohli využít dvě formy cesty - na východ přes Weissenburg a

---

²⁸⁵ Tamtéž, s. 176.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ WEISS, Martin. Cesta M. Jana Husa do Kostnice. In: *M. Jan Hus a M. Štěpán z Pálče*. Kladno: Referát kultury Okresního úřadu, 2000, s. 30.

²⁸⁹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 71.

²⁹⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s.178.

²⁹¹ ADÁMEK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 99.

Donauwörth, nebo na západ – přes Ansbach. Obě verze cest nakonec ústily do Kostnice přes Ulm. Dalším městem, které je doloženo po Norimberku, je Biberach, odkud vedla cesta na Ravensburg, a následně pak k Bodamskému jezeru. Jakým způsobem se přepravili přes jezero či zda ho objeli, to nevíme, můžeme jen určit, že cestovali na koni.²⁹²

Hus byl po cestě do Kostnice přivítán přívětivě a přátelsky, což bylo poněkud nečekané a překvapilo to i samotného mistra. V Norimberku měl být Husovi předán glejt,²⁹³ ale Zikmund se zde již nenacházel, neboť odcestoval do Porýní. Pro glejt se vydal pan Václav z Dubé do Špýru, zatímco Hus nadále pokračoval do Kostnice. Husova cesta byla financována z prostředků jeho přátel.²⁹⁴

Za Husova pobytu mimo Prahu vznikají především česky psaná díla – *Výklady viery, desatera a páteře* (po 1412), *Postila* (po 1412), *Dcerka* (po 1412) a v neposlední řadě *Knížky o svatokupectví* (1413).²⁹⁵

---

²⁹² Tamtéž, s. 100.

²⁹³ Otázka záruky glejtu do krále je stále poněkud sporným tématem. Glejt mohl zaručit Husovi bezpečnou cestu do Kostnice a zpátky, nemohl mu však zaručit ochranu před kanonickým procesem, pod který Hus jakožto podezřelý z kacířství spadal. Na tento fakt upozorňuje ve své knize Jiří Kejř, se kterým koresponduje i názor Františka Šmahela, který problematiku doplňuje tezí, že Husovo zatčení bylo spíše výsledkem útoku jeho nepřátel. In: ELBEL, Petr. Král Zikmund a Mistr Jan Hus. In: *Jan Hus 1415 a 600 let poté*. Tábor: Husitské muzeum, 2015, s. 102–103.

²⁹⁴ WEISS, Martin. Cesta M. Jana Husa do Kostnice. In: *M. Jan Hus a M. Štěpán z Pálče*. Viz výše, s. 31–32.

²⁹⁵ ADÁMEK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Viz výše, s. 68.

5. Papežské schizma

Podle církevní nauky by měl na zemi Krista zastupovat pouze jeden legitimní zástupce. V roce 1378 umírá papež Řehoř XI.,²⁹⁶ který po éře avignonského papežství (1309–1376)²⁹⁷ přesídlil zpátky do Říma. Dne 8. dubna 1378 je za jeho nástupce v Římě zvolen Urban VI., který si uvědomoval nutnost reforem a ve svém jednání si počínal poněkud netaktně a panovačně. Francouzští kardinálové nakonec jeho zvolení popřeli a 20. září jmenovali ve Fondi nového papeže, kterým byl Klement VII., sídlící v Avignonu.²⁹⁸

Dvojitou volbou bylo křesťanstvo rozděleno na dvě poloviny: „*Obecně platí, že říše (Německo), Itálie, sever a východ Evropy, Anglie a Portugalsko stály na straně Urbana VI. a jeho nástupců, kteří sídlili v Římě, zatímco Francie, Skotsko, Aragon a Kastilie se připojily ke Klementovi a jeho nástupci Benediktovi XIII. (1394 – 1417), kteří své sídlo přesunuli zpět do Avignonu.*“²⁹⁹

Obě strany byly mocensky podpořeny, což bylo jedním z důvodů dlouhého trvání schizmatu. Papeži se vzájemně exkomunikovali. Hlavním těžištěm bojů se stala Itálie, kdy se jeden papež snažil do Říma dostat, a ten druhý usiloval o udržení své pozice. V roce 1389 Urban VI. umírá a jeho nástupcem se stává Bonifác IX.,³⁰⁰ po jeho smrti se stává římským papežem Řehoř XII (1406-1415).³⁰¹

Snaha vyřešit dlouholetý problém na koncilu v Pise roku 1409 však situaci ještě zhoršila, neboť z *dvojpapežství* se stalo *trojpapežství*. Koncil prohlásil oba papeže, Řehoře i Benedikta, za sesazené. Zvolen byl nový papež, Alexandr V., který následně umírá a na jeho místo nastupuje Jan XXIII. I přes novou volbu se ostatní dva papežové odmítli vzdát svých funkcí.³⁰²

---

²⁹⁶ RAPP, Francis. *Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996, s. 33.

²⁹⁷ SCHATZ, Klaus. *Všeobecné koncily*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014, s. 110.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 114–116.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 116.

³⁰⁰ RAPP, Francis. *Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku*. Viz výše, s. 38.

³⁰¹ SCHATZ, Klaus. *Všeobecné koncily*. Viz výše, s. 117.

³⁰² SEGEL, Petr. Schisma, krize, hereze a černá smrt. In: *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi*. Viz výše, s. 33.

Spor byl částečně vyřešen až na Kostnickém koncilu, kde došlo k sesazení papeže Benedikta XIII. (sídlicího v Aragonii), kterému bylo v době konání téměř 90 let. Jeho oficiální abdikaci zajistil následně Zikmund, který se za ním po koncilu vydal do Španělska.³⁰³ Papež Jan XXIII. utekl z Kostnice v noci z 20. na 21. března 1415.³⁰⁴ Třetí papež, Řehoř XII., učinil slib, že v případě odstoupení obou papežů se vzdá své funkce ve prospěch církve také. Svému slovu dostál, když nechal poslat svého ochránce pana Malatesta s listem své rezignace do Kostnice.³⁰⁵

V roce 1417 byl zvolen jediný papež křesťanského světa, Martin V., tím papežské schizma po třiceti devíti letech skončilo.³⁰⁶

---

³⁰³ POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti*. Viz výše, s. 73.

³⁰⁴ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 195.

³⁰⁵ POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti*. Viz výše, s. 73.

³⁰⁶ SEGEL, Petr. Schisma, krize, hereze a černá smrt. In: *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi*. Viz výše, s. 34.

5.1 Kostnické procesy

Po příjezdu do Kostnice pobýval Hus první dny v zájezdním hostinci vdovy po Hansi Pfisterovi, paní Fidy, v ulici sv. Pavla. Ulice je v dnešní době přejmenovaná na Husovu ulici. Dne 4. listopadu byla nahlášena jeho přítomnost Janem Kepkou a Jindřichem z Chlumu (Lacembok) papeži Janu XXIII., kterému zdůraznili, že Hus disponuje ochranným glejtem. Papež reagoval příslibem záruky bezpečnosti v době pobytu. Zahájení koncilu proběhlo v pondělí 5. listopadu, a neobešlo se bez řádné pompéznosti. Byla zorganizována bohoslužba, které se zúčastnilo 15 představitelů církve. Hus přítomný nebyl. „*První ze 45 plenárních či slavnostních zasedání koncilu mělo převážně duchovní ráz.*“³⁰⁷ Současně 5. listopadu dorazil do Kostnice s ochranným glejtem od Zikmunda Václava z Dubé, společně s radou pro Husa od krále, aby v době jeho nepřítomnosti nic nepodnikal.³⁰⁸ „*List byl adresován všem poddaným Římské říše a zaručoval Husovi kdekoliv na říšském území bezpečný průchod, pobyt a návrat. Problém s jeho interpretací spočíval v tom, že koncil sice rokoval na říšském území, sám ale představoval církevní právníckou osobu, nad kterou římský král neměl autoritu.*“³⁰⁹ To byl důvod, proč Zikmund nemohl protestovat proti zatčení Husa, neboť by mohl ohrozit šetření koncilu.

Krátce po jeho příchodu do Kostnice nad ním papež zrušil interdikt a klatbu, a to i přes odpor kardinálů. Disponoval také možností volného pohybu, jediné, čeho se nesměl zúčastnit, byly veřejné projevy a mše.³¹⁰ Následně došlo 28. listopadu 1414 k nepotvrzené příhodě s vozem sena, která rozšířila fámu, že by Hus mohl lehce z Kostnice uprchnout. Následkem této události byl Hus předveden dvěma biskupy a jejich doprovodem do biskupské falci u katedrály, kde poté zůstal střežen. Pan Kepka později téhož večera apeloval u papeže na záruky glejtu, papež měl následně v soukromém rozhovoru svést vinu na kardinály. Hus byl nejdříve „*převeden do*

³⁰⁷ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 180-181.

³⁰⁸ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1915, s. 316.

³⁰⁹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele*. Viz výše, s. 162.

³¹⁰ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 195.

kanovníckého domu ředitele kůru,“³¹¹ po osmi dnech se místem jeho pobytu stal žalář věže dominikánského kláštera. Zde zůstal až do 24. března 1415.³¹² Jan z Chlumu protestoval proti Husovu uvěznění a s pomocí Petra z Mladoňovic vyhotovil 15. prosince stížný list, který nechal vyvěsit na všechny dveře katedrály a kostnických chrámů. Latinskou a německou verzi protestu zveřejnil 24. prosince.³¹³

Husovým případem se měla zabývat komise ustanovená 4. prosince 1414, která se skládala z konstantinopolského Jana z Rupescissy, lubušského biskupa Jana z Bořečnic a biskupa z Castellmare Bernarden.³¹⁴ Komisi bylo předloženo vyličení Husova procesu, členové zde stručně definovali proces od buly Alexandra V. až po agravaci klatby. Ve finální žádosti apelovali na pokračování půhonu z roku 1410, kdy se Hus nedostavil ke kurii. Celá obžaloba byla tedy považována za pokračování procesu.³¹⁵ Hus si nemohl stěžovat na své uvěznění, ani na skutečnost, že nebyl předvolán. Jelikož stání bylo pokračováním procesu, Hus nemusel být znovu předvolán, ani dostat advokáta z důvodu, že kacíři nepřisluší nějakým disponovat.³¹⁶ Komise následně 10. prosince vyzvala Husa, aby se písemně vyjádřil ke 45 Wyclifovým článkům.³¹⁷

Husovo vypracování bylo překvapivé, ke 26 článkům se vyjádřil slovy *nedržel jsem a nedržím*, ke 4 vyjádřil pochybnosti, zda-li se u Wyclifa vůbec nachází. Ke zbylým 15 se vyjádřil opatrně, zvláště ke třetímu, který hájil v druhé obraně Wyclifa, tedy otázku o smrtelném hříchu kněží, zabírání církevního majetku světskou mocí a možností odebrání desátku hříšným duchovním. Teze ani nepotvrdil, ani neznechoval.³¹⁸ Není jisté, zda se Hus musel písemně vyjádřit k dalším 42 článkům, které připravil Pálec výtahem z jeho knihy *De ecclesia*, které Husa rozčílily.³¹⁹ „*Hus v obšírném komentáři k Pálecovým článkům poukázal na některé nepřesnosti při výběru a vyložil blíže svůj názor na sporné otázky. Dodal zejména, že některým článkům lze rozumět v jiném*

---

³¹¹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 184.

³¹² Tamtéž.

³¹³ Tamtéž, s. 186.

³¹⁴ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Viz výše, s. 155.

³¹⁵ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 320.

³¹⁶ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Viz výše, s. 156.

³¹⁷ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 196.

³¹⁸ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 189.

³¹⁹ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 196.

smyslu, než jaký je jim od protivníků přikládán, jiné lze dobře odvodit z bible a církevních autorit.“³²⁰

Když ke konci roku Hus onemocněl, zahájila komise vyšetřování svědků ke 40 článkům, které vypracoval Michal de Causis již v roce 1410. „*Prvních 16 má dle kuriální formy ráz narrativní, v následujících vypočítávají se bludy Husovy: 1. nauka remanenční (čl. 17), spojník, 2. že kněz ve hříchu smrtelném neposvěcuje (18), 3. že odpustky nic nejsou (19), 4 papež že jest antikrist (20), 5. římská církev či kurie jest sbornice satanova (21), 6. kacírství nemá se trestati smrtí (24), 7. lid nemá věřiti bulám papežským (27), 8. že řekl: kéž jsem tam, kde jest duše Viklefova (28), 9. že svěští páni mají odniti majetek duchovenstvu (29), 10. nikdo nemá býti exkomunikován, leč jest od Boha (37). Mimo to vytýká žaloba, že Hus v klatbě sloužil (31, 32) a bouřil lid proti duchovenstvu, volaje, aby se každý opásal mečem (34), z čehož vskutku vznikly bouře a pohoršení (38).*“³²¹

Husovi sympatizanti přikládali naději příjezdu krále, který byl mohl zlepšit Husovu situaci. Král dorazil do Kostnice ke konci roku 1414. V následném jednání 4. ledna 1415 na základě výhrůzek kardinálů opuštěním města, když nebudou moci rozhodovat ve věcech víry, potvrdil král Husův žalář, zároveň mu však slíbil možnost veřejného slyšení.³²² „*Na žalobní články si přál odpovídat jednotlivě, a pokud by mu bylo dáno veřejné slyšení, zamýšlel disputovat more scholastico.*“³²³ Husovy odpovědi byly následně předány kardinálovi Petrovi d’Aillymu.

Jeroným se dozvěděl o Husově zatčení v lednu 1415. Sám Hus apeloval listem ze 3. ledna 1415 na své společníky, aby Jeronýmovi v cestě do Kostnice zabránili.³²⁴ Jeroným mohl varování obdržet někdy koncem ledna.³²⁵ Do Kostnice přijel 21. února 1415 kancléř pařížské univerzity Jan Gerson, který proti Husovi předložil sněmu

---

³²⁰ KEJŘ, Jiří. M. Štěpán z Pálče a Husův proces. In: *M. Jan Hus a M. Štěpán z Pálče*. Viz výše, s. 25.

³²¹ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 323.

³²² ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 188.

³²³ Tamtéž, s. 190.

³²⁴ HUS, Jan. *Sto listů M. Jana Husi*. Praha: Jan Laichter, 1949, s. 163.

³²⁵ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 71.

20 *bludných* článků ze spisu *O církvi*, které již v září 1414 zaslal arcibiskupovi Konrádovi.³²⁶

Husa ve vězení navštívil 4. března mistr Křišťan z Prachatic, i když věděl, že vstup do Kostnice je riskantní. Nakonec byl uvězněn Michalem de Causisem, který ho obvinil ze 30 žalobních článků. Na rozdíl od Husa se Křišťanovi dostalo zastání od Zikmunda, který mu jako oficiálnímu vyslanci bratra zajistil propuštění z vězení.³²⁷

Na Zikmundův příkaz bylo Husovo střežení předáno kostnickému biskupovi Ottovi III., který nechal Husa převézt 24. března 1415 do věže hradu v Gottliebenu, který se nacházel tři kilometry od Kostnice.³²⁸ Útěk papeže v noci z 20. na 21. března znamenal v Husově procesu zásadní obrat.³²⁹ Byla sestavena nová komise, zesílily požadavky koncilních sil, delegace čtyř národů žádala předsedu koncilu d' Aillyho, aby byla Husova kauza okamžitě vyřešená. Následně vystoupil Jan Náz, který proti Husovi vedl křivý útok, spočívající ve zveličení situace v Praze, kdy údajně na Husův podnět vznikaly útoky proti kléru.³³⁰ Vše mělo za následek prosazení nové komise, která měla proces s Husem dokončit: „*Francouze v komisi zastupoval Ursin de Talevande, Italy dubrovnický arcibiskup Antonín, Angličany Vilém Corff a Němce šlesvický biskup Jan z Gudensbergu.*“³³¹

Jeroným musel vzhledem ke vzdálenosti vyrazit do Kostnice někdy před polovinou března 1415. S největší pravděpodobností dosáhli hranice se svým fámulem buď na Velikonoční pondělí 1. dubna, nebo ve čtvrtek 4. dubna 1415. Spor o přesné datum je veden na základě dvou svědectví. První, bádání Ulricha Richental, publikuje domněnku skrze zápis ubytování Jeronýma v domě rodiny Gutjar v ulici sv. Pavla. Druhou tezí je výpověď od bakaláře, věrného přítele Jeronýma, Petra z Mladoňovic, který udává datum 4. dubna.³³² S ohledem na hrozící nebezpečí došlo 5. dubna k přesídlení do nedalekého

---

³²⁶ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 328.

³²⁷ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 193.

³²⁸ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 200.

³²⁹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 195.

³³⁰ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 200–201.

³³¹ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 200.

³³² ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 72.

města Überlingenu. Jeroným se chtěl vrátit do Kostnice s bezpečným glejtem, o který požádal krále Zikmunda a koncilní shromáždění. Nakonec mu bylo sděleno „*My mu dáme bezpečný glejt pro příchod, ale ne pro odchod.*“³³³ Jeroným vyhotovil překlad svých žádostí v latině, češtině a němčině 7. dubna,³³⁴ a nechal je vyvěsit na vrata klášterů, kostelů, a dokonce i domů kardinálů a různých prelátů.³³⁵ Když nebylo jeho žádosti vyhověno, vydal se zpátky do Čech, avšak nevěděl, že ho mezitím koncil 17. dubna vyzval ke slyšení.³³⁶

Koncil nechal 4. května 1415 s konečnou platností odsoudit učení i samotného Johna Wyclifa. Nikdo se nesměl hlásit a obhajovat jeho teze, aniž by s okamžitou platností nepropadl kacírství.³³⁷ Komise s pomocí Kardinála d'Ailly následně zredukovala údajné bludy proti Husovi. Byl ustanoven finální výčet obžaloby. „*Z Pálčova soupisu 42 článků zůstalo nedotčeno pouze 11, přičemž 28 bylo nově formulováno. Nejvíce těchto článků, celkem 26, bylo vyřazeno ze spisu O církvi, ostatní z polemik Proti Pálčovi (7) a Proti Stanislavovi (6).*“³³⁸

Na Husovu obranu vystoupil na schůzi koncilních národů 13. května 1415 Petr z Mladoňovic, který vyjádřil protest v Kostnici přítomných českých a polských šlechticů směřovaný proti nespravedlivému Husově uvěznění. Protest měl za následek dlouho debatu, ve které vystoupil i biskup Jan Železný.³³⁹ Obrany se Husovi dostalo i ze strany české a moravské šlechty, „*jejíž jedenáct korúhevních pánů na sjezdu v Brně 8. května 1415 důrazně vyzvalo římského krále Zikmunda, aby zajistil platnost svého glejtu, a napravil tak otřesenou čest vlastního majestátu.*“³⁴⁰ Další protestní list ze dne 12. května byl stvrzen 250 pečeti účastníků, kteří se sešli na pražském sjezdu moravské a české šlechty.³⁴¹

---

³³³ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála.* Viz výše, s. 144.

³³⁴ PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský.* Viz výše, s. 13.

³³⁵ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála.* Viz výše, s. 144.

³³⁶ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského.* Viz výše, s. 73.

³³⁷ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele.* Viz výše, s. 166.

³³⁸ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo.* Viz výše, s. 201.

³³⁹ SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele.* Viz výše, s. 163.

³⁴⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo.* Viz výše, s. 203.

³⁴¹ Tamtéž.

Mezitím v Hirschau, městě ležícím blízko českých hranic, na sebe Jeroným upozornil svým hlasitým názorem adresovaným koncilu. Následně byl pro své podezřelé chování zatčen tamním rychtářem Teynsdorfarem, který ho dopravil do vězení v Sulzbachu.³⁴² Do Kostnice byl 8. května doručen dopis od bavorského vévody a falckraběte Jana z Neumarku, ve kterém potvrdil zatčení jistého Jeronýma. Do Kostnice byl Jeroným přiveden 23. května 1415. Jeho příchod do Kostnice ke slyšení byl na rozdíl od Husa nedobrovolný a potupný, s okovy na nohou.³⁴³

Po dlouhém procesí byl zaveden do františkánského kláštera, kde mu bylo přečteno obvinění na něj vydané.³⁴⁴ První obvinění se týkalo útěku z Vídně, na který Jeroným reagoval poněkud nešťastně, když odpověděl, že o půhonu nevěděl.³⁴⁵ Jeronýmovi se v Kostnici vrátily reflexe jeho disputací a veřejného kázání svého učení. V Kostnici se jmenovitě shromáždili delegáti kolínské univerzity mistr Dětrich Kerkering z Münsteru. Za heidelberskou univerzitu to mohl být osobní účastník Jeronýmovy disputace profesor Konrád ze Soestu. Z pražského vysokého učení se dostavil Jan z Münsterbergu, Albrecht Varentrapp či Petr Storch ze Cvikavy, kteří našli působnost na univerzitách v Erfurtu či Lipsku. Z Jeronýmových protivníků sem přijeli, i když neměli oficiální pověření zastupovat pražskou univerzitu, Jan Naz, Mikuláš Zeiselmeister, Ondřej z Brodu, Štěpán z Pálče a Mařík Rvačka.³⁴⁶

Jeroným zde pocítil důsledky svých předchozích disputací, avšak v reflexi na ně odpověděl kancléři pařížské univerzity následovně (čelil útoku, že zastával klamně teze o idejích a univerzáliích): „*Pocitivý mistře, vše, co jsem vykládal na pařížských veřejných školách, vše, co jsem odpověděl na námítky mistrů, předkládal jsem filozoficky a jako filozof. Nikdo mně tehdy z bludů nevinil, jak je vidět i z toho, že jsem byl přijat mezi mistry Sorbonny.*“³⁴⁷

---

³⁴² ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 73.

³⁴³ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 143.

³⁴⁴ PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 15.

³⁴⁵ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 74.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 144.

Jeroným byl uvězněn ve věži sv. Pavla.³⁴⁸ Na základě výpovědi Petra z Mladoňovic měl být připoután hlavou dolů a mučen. Zatímco Husovi bylo dovoleno písemně komunikovat se svými průvodci, Jeroným zůstal ve vězení sám, přestože Hus v dopisech několikrát vyjádřil obavy o jeho osud. Jeroným strávil ve vězení téměř celý rok.³⁴⁹

Mezitím pokračovalo jednání s Husem. Na základě protestů bylo umožněno Husovi veřejné slyšení, které bylo naplánováno na 5. června 1415. Změnilo se i místo Husova věznění, neboť byl převezen do kláštera menších bratří řádu sv. Františka.³⁵⁰

Husovo první slyšení proběhlo 5. června, avšak předčítání obžaloby začalo shromáždění bez Husa. Čeledín Oldřich zahlédl prokurátora, který předčítá text bez Husa, sdělil to Petrovi z Mladoňovic, který to následně předal Václavovi z Dubé a Janu z Chlumu, kteří to nahlásili králi. Zikmundovou reakcí bylo zaslání příkazu, aby bez Husovy přítomnosti nic nepodnikali.³⁵¹ Na první jednání byly Husovi předány jeho vlastnoručně psané traktáty *O církvi, Proti Pálčovi, Proti Stanislavovi*, „aby bylo možné posoudit, zda znění žalobních článků odpovídá původnímu textu.“³⁵²

Při výslechu se Hus snažil obšírně vysvětlovat své stanovisko, za což byl okřikován, jednání bylo následně odloženo na pátek 7. června 1415.³⁵³ Na druhém slyšení byly předčítány výpovědi svědků. Hus byl také obviněn z učení remanence, kterou popřel, i když se mu kardinál d' Ailly snažil vnutit odpověď, že základ jeho učení vyplývá z jeho výstředního stanoviska realisty. Hus se hájil odpovědí katolickou.³⁵⁴ „Hus se jim marně snažil z Písma doložit, že i Ježíš mluvil o chlebu, avšak že on sám nikdy neměl ve svátosti oltářní na mysli hmotný chléb.“³⁵⁵ Hus se úspěšně bránil v rozpravě o Konstantinově donaci, potýkal se však s problémy při obhajobě povahy desátků, navíc při této tezi mu nebylo umožněno výklad dokončit. Nařknut byl také z inscenování Kutnohorského

---

³⁴⁸ ČORNEJ, Petr. *Jeronym Pražský. Intelektuál a moc*. Viz výše, s. 21.

³⁴⁹ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 76.

³⁵⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 206.

³⁵¹ Tamtéž, s. 207.

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 337.

³⁵⁴ Tamtéž.

³⁵⁵ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 208.

dekretu.³⁵⁶ Nejvíce posměchu na Husovu osobu zaznělo při obhajobě výroku, že si přeje, aby jeho duše jednou spočinula na stejném místě jako Wyclifova. Tento výrok Hus nepopřel.³⁵⁷

Zikmund na shromáždění Husovi poradil „*aby se vydal otcům svatého koncilu zcela na milost.*“³⁵⁸ Král tím dal jasně najevo, že kacíře hájit nebude.³⁵⁹ Husova odpověď byla kající, pokud bude poučen, kde se dopustil bludů, pokorně se opraví.³⁶⁰

Předmětem třetího zasedání 8. června 1415 se stalo 39 vybraných článků. Články byly přečteny a srovnány se specifickými úseky v knihách.³⁶¹ Hus byl tázán, jestli jsou články vypsány korektně či nikoliv, některé z článků byly totiž překroucené či neúplné. Diskutovanými se staly články o původu papežství, ve kterých Hus tvrdil, že pochází od Konstantina či otázka chudoby kněží, tedy žití po vzoru apoštolů. Kardinál d'Ailly napadl tezi tím, že při Husově kázání nebyli žádní kardinálové přítomní, takže bylo zbytečné o nich kázat lidem. Husovou odpovědí byla obhajoba, že tak činil k poučení kněží a jiných učených mužů.³⁶² Rozruch způsobil i další článek: „*Žádný kacíř kromě církevního trestu nesmí být (navíc) přenechán světskému soudu k potrestání tělesnou smrtí.*“³⁶³ na to Hus reaguje „*Já tvrdím, že kacíř by měl být nejprve pěkně, laskavě a pokorně poučen Písmem svatým a důvody z něho vyplývajícími, tak jako činil svatý Augustin a jiní svatí při rozhovorech s kacíři.*“³⁶⁴ Pokud by kacíř i přes poučení dále trval na svém stanovisku k bludům, mohl by být potrestán, i tělesně.³⁶⁵ Došlo i na Husovo odvolání ke Kristu, d'Ailly na něj zaútočil, proč se neodvolal k císaři jako apoštol Pavel, Hus odvětil, že se Pavel odvolal z vůle Kristovy. Napaden byl i za kázání v době klatby.³⁶⁶

---

³⁵⁶ Tamtéž, s. 209.

³⁵⁷ Tamtéž.

³⁵⁸ Tamtéž, s. 210.

³⁵⁹ Tamtéž.

³⁶⁰ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 338.

³⁶¹ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Viz výše, s. 169.

³⁶² SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 339.

³⁶³ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 211.

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ Tamtéž.

Snad nejvíce očekávaným článkem s obsahem teze, „*jestliže papež, biskup, nebo prelát je ve smrtelném hříchu, tehdy není papežem, biskupem ani prelátem*“³⁶⁷ Hus tuto tezi aplikoval i na světského panovníka. Husova obrana spočívala v použití evangelia, respektive části, kde Hospodin zavrhl krále Saula pro neposlušnost. Zikmund Husovi odpověděl: „*Jane Huse, nikdo nežije bez hříchu.*“³⁶⁸ Jak bylo naznačeno výše, většina článků byla demonstrována v obžalobě zavádějícím způsobem, i když Hus pravost některých textů přiznal, nebyla mu už dána šance vyložit jejich smysl.³⁶⁹

Po slyšení byl Hus opět nabádán Zikmundem, aby nebyl zatvrzelý ve svém stanovisku. Když byla většina sálu na odchodu, Zikmund se měl vyjádřit ve smyslu, aby byl Hus upálen. Lze tedy vyslovit domněnku, že Husův osud byl zpečetěn již 8. června 1415.³⁷⁰

Jelikož Hus odmítl své učení odvolat, komise vybrala z předchozích článků finálních 30, které nebyly vyvráceny, respektive, u kterých nebylo Husovi uvěřeno. Ve finální podobě jich bylo 29 vyňato přímo z jeho knih, poslední článek byl Wyclifův.³⁷¹ Z minulé obžaloby zbylo jen třináct původních článků.³⁷² Nových 30 článků bylo schváleno 18. června 1415.³⁷³ Hus články opět odmítá na základě jejich nepravdivosti, ty převzaté z jeho knih přiznává a glosuje.³⁷⁴

Hus v posledních dnech svého života posílá svým přátelům dopisy, ve kterých se s nimi převážně loučí. Hus neopomenul statečnost svého přítele Jeronýma ve svých listech: „*A pravím vám, že Pán Bůh vie, proč prodlévá můj smrtí i mého milého bratra, mistra Jeronýma, o němž mám naději, že svatě umře bez viny a že statečněji se má i trpí, než já, nestatečný hříšník.*“³⁷⁵

---

³⁶⁷ Tamtéž.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Tamtéž, s. 212.

³⁷⁰ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 341.

³⁷¹ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 201.

³⁷² ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 214.

³⁷³ Tamtéž.

³⁷⁴ SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus*. Viz výše, s. 345.

³⁷⁵ HUS, Jan. *Sto listů M. Jana Husi*. Viz výše, s. 236.

Poslední dopis pochází z 5. července 1415.³⁷⁶ Právě v tento den dostal Hus poslední možnost, aby se zachránil. Setkal se s Janem z Chlumu, falckrabětem Ludvíkem a Jindřichem Lacembokem. Přítomni byli i čtyři biskupové, kteří měli vyslechnout finální rozhodnutí.³⁷⁷ Cennou radu pronesl Jan z Chlumu „*Aj, Mistře Jene, myť sme lajkové a nemnoho učení a v těchto věcech neumíme raditi, protož viz, čiješ-li se v kterémkoli kusu z těch, jimiž tě tento zbor viní, scesten a vinen, nestyd' se toho ustúpiti a odvolati. Pakliť tvé svědomie ukazuje, že nejsi těmi kusy vinen, jimiž tě oni vinie, nikoli nečiň proti svému svědomí aniž lži před tváří Boží, ale radějie stój až do smrti v té pravdě, kterouž si (z zákona Božieho) poznal (a z písma sv.)*“.³⁷⁸

Husův případ byl uzavřen na veřejném plenárním zasedání 6. července 1415. Byla vykonána slavnostní mše, které se Hus nesměl zúčastnit. Středem celého shromáždění byl Zikmund. Následně byl Berholdem de Wildungnem přečten finální rozsudek.³⁷⁹ Hus, kterému byla dovolena jen tichá modlitba, se pokusil naposledy obhájit, byl však umlčen.³⁸⁰ Hus byl za pomoci sedmi biskupů oděn do mešního roucha, naposledy vyzván, aby odvolal, následně došlo k odsvěcení, celému procesu vévodilo nasazení papírové koruny s čerty.³⁸¹ Hus pokorně přijal papírovou korunu, neboť i jeho pán, Ježíš Kristus, musel nést daleko těžší korunu, vyzdvihoval, že rád jí ponese na míle daleko pro jeho svaté jméno a pravdu.³⁸²

Hus kráčel k hranici, před kterou poklekl a modlil se, když mu spadla *koruna*, byla mu nasazena zpátky. Poté ho svlékli, připoutali s rukama vzad, kolem krku mu uvázali řetěz. Hus na hranici zpíval, nejdříve „*Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nad námi*“, následně „*Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nade mnou*“, a poslední, „*Jenž jsi se narodil z Marie Panny*“.³⁸³ Následně, aby Češi neměli žádné pozůstatky, které by mohli uctívat,

³⁷⁶ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 216.

³⁷⁷ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 217.

³⁷⁸ HUS, Jan. *Sto listů M. Jana Husi*. Viz výše, s. 115.

³⁷⁹ KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Viz výše, s. 176.

³⁸⁰ ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Viz výše, s. 217.

³⁸¹ Tamtéž, s. 18.

³⁸² PETR Z MLADOŇOVIC. *Zpráva o soudu a odsouzení M. J. Husi v Kostnici*. Praha: J. Otto, 1917, s. 128.

³⁸³ CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Viz výše, s. 225.

byly spáleny všechny zbylé věci Husovy. Popel poté naložili na vůz a vysypali jej do Rýna.³⁸⁴

*„Pro jedny je národním hrdinou, který se nezalekl cizích nepřátel. Pro jiné je obětí, která byla upálena, a v tom smyslu je považován za skutečného hrdinu, protože trpěl, a přesto neublížil. Ještě pro jiné je prosazovatelem sociálního pokroku. Nebo je také považován za jednoho z prvních reformátorů církve – či naopak za zavrženého kacíře. Další v něm vidí prostě jen zbožného člověka, přičemž někteří z nich v něm vidí to dalekého předchůdce Druhého vatikánského koncilu, jiní zase předchůdce fenomenologického hledání pravdy. Ještě jiní ho považují za protagonistu lidové činné víry a ostatní dokonce snad i revolučního svatého jakožto přebraz moderního sociálně-ekonomického radikalismu.“*³⁸⁵

Když se vrátíme k Jeronýmovu procesu, nacházel se ve fázi převedení před zástupce čtyř národů do kostela sv. Pavla 19. července 1415. Z dobových pramenů víme jen to, že Jeroným se snažil vysvětlit okolnosti svého odchodu z Kostnice, dále se přihlásil „*k pravověrnému pojetí svátosti oltářní.*“³⁸⁶

Nelidské podmínky Jeronýmova vězení a ztráta přítele měly nejspíše za následek zřeknutí se učení, které vyznával. „*Dne 11. září 1415 přečetl na zasedání kongregace národů prohlášení, kterým se zřekl pověstných 45 Wyclifových článků, prohlášených mezitím koncilem za kacířské, i 30 článků, jež církevní synod klad za vinu Husovi. Následující den pak, v souladu se slibem daným církevnímu shromáždění, sepsal dopisy, adresované králi Václavovi, jeho manželce Žofii Bavorské, pražské univerzitě, nejvyššímu purkrabímu Čeňkovi z Vartenberka, Bočkovi z Kunštát a Poděbrad, dědovi ‚husitského‘ krále, i dalším přívržencům wyclifsko-husovské reformy.*“³⁸⁷

Odřeknutí Wyclefa a Husa nestačilo, někteří účastníci chtěli, aby své prohlášení také odpřisáhnul. V dodatku následně přečetl, že „*sám za sebe nejen Wyclifovo učení, ale*

³⁸⁴ PETR Z MLADOŇOVIC. *Zpráva o soudu a odsouzení M. J. Husi v Kostnici*. Viz výše, s. 134–135.

³⁸⁵ UHLÍŘ, Zdeněk. Tragický příběh Jana Husa. In: *Jan Hus 600 let od smrti*. Praha: Institut Václava Klause, 2015, s. 69.

³⁸⁶ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 77.

³⁸⁷ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc*. Viz výše, s. 22.

úplně vše, co stávající koncil odsoudil nebo ještě odsoudí, má a bude mít za odsouzené, a to stvrzuje svojí přísahou.“³⁸⁸ To vše však některým členům opozice nestačilo a nutili Jeronýma upravit své odpřisáhnutí. Druhou verzi připravil Jeroným, měl do ní zahrnout i vlastní pochybení, které napsal ve vězení a měl být účastníkem dalšího plenárního zasedání koncilu.³⁸⁹

Jeronýmovo odvolání bylo i součástí shromáždění nejvyšších představitelů církve dne 23. září 1415, za účasti protektora koncilu, bavorského kurfiřta Ludvíka.³⁹⁰ „*Vyznávám pravou víru katolickou a odsuzuji bludy, které učili Jan Wiclif a Jan Hus a pro které tímto koncilem byli odsouzeni, zvláště články koncilem proti nim přednesené, jak je později uvedu. Souhlasím s církví římskou a stolicí apoštolskou ve všem, zvláště v učení o moci klíčů, o svátostech, řádech, úřadech, trestech církevních, odpustcích, ostatcích svatých a obřadech. Z oněch článků Wiclifových a Husových mnohé jsou bludné, svatými otci dávno zavržené, některé rouhavé, jiné kacířské a bouřlivé, jak tento koncil uznal, tak že je nikdo držeti a jim učití nemá. Také já bych se jich nikdy nebyl zastával, kdybych býval tak poučen jako dnes.*“³⁹¹

Jeroným byl následně převeden zpět do vězení ve věži sv. Pavla, jeho životní podmínky se zlepšily.³⁹² Jeronýmovi však nepomohlo prohlášení vlivného teologa Jan Gerson „*Ve svém stanovisku k protestacím a revokacím ve věcech víry (in negotio fidei) z 29. října 1415 totiž napsal, že obecné vyznání katolické víry v těchto případech nestačí, a že obdobně ani podmíněná revokace (conditionalis revocatio) nemůže v žádném případě zbavit obžalovaného podezření z hereze.*“³⁹³

Na konci roku 1415 dorazilo do Kostnice celkem 8 protestních listů proti Husově upálení, které byly opatřeny pečeti 452 českých a moravských šlechticů. Mezi doručovateli byl objeven jeho fámulus, a to Jeronýmovi značně přitížilo. Na začátku

---

³⁸⁸ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 78.

³⁸⁹ Tamtéž, s. 79.

³⁹⁰ KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče*. Viz výše, s. 149.

³⁹¹ PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský*. Viz výše, s. 20.

³⁹² ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 81.

³⁹³ Tamtéž.

roku 1416 se vyměnila komise v procesu s Jeronýmem a byli jmenováni noví komisaři, kterými se stali cařihradský patriarcha Jan de Rochetaillé a vídeňský profesor teologie Mikuláš z Dinkelsbühlu.³⁹⁴ V jejich moci bylo další předvolání svědků. Výslechy trvaly bezmála dva měsíce. Výsledky pak byly prezentovány na 20. generálním zasedání koncilu 27. dubna. Svědci měli být vyslechnuti a jejich výpovědi měly sloužit k doložení žalob. Byl mu přečten „seznam čtyřiceti pěti dříve sepsaných žalobních článků s Jeronýmovými odpověďmi, a následně též druhý soupis obsahující sto dva dodatky.“³⁹⁵ Na žalobní články měl jako laik odpovídat pouze slovy *credit* a *non credit* – věřím či nevěřím.³⁹⁶

Přesně rok od jeho uvěznění 23. května 1416 se konala celodenní generální kongregace koncilu, kde bylo Jeronýmovi umožněno veřejné slyšení. „Do konce celodenního zasedání promotor stačil přečíst obvinění a vyslechnout Jeronýmovy odpovědi pouze k šedesáti pěti ze sto sedmi článků poslední redakce žalob.“³⁹⁷ Proces pokračoval 26. května na stejném principu, Jeroným většinu článků popřel, nebo je označil za *vyllhané* od jeho nepřátel. Tím byl výslech ukončen a cařihradský patriarcha předstoupil se závěrečným shrnutím obžaloby. Bylo stručné, neboť podle mínění žalobců i soudců se Jeroným dopustil čtyřnásobného kacířství.“³⁹⁸

Jeronýmovi bylo dovoleno pronést závěrečnou řeč, která zapůsobila především na přítomného italského humanistu Poggia Braccioliniho. „Avšak i vy lidé jste a ne bohové, ne věčně žijící, nýbrž smrtelní.“ Vmetl Jeroným do tváří svým nedokonalým a omylným soudcům. Italského obdivovatele antiky zaujalo, jak poučeně se Jeroným dovolával příkladů Sokrata, Platona, Anaxagory i Zenona, aniž zapomínal na utrpení Josefa, Izaiáše, Daniela, Jana Křtitele, sv. Štěpána a ovšem i samotného Krista. Český filozof se neváhal znovu veřejně přihlásit k Husovi a Wyclifovi, které před časem zapřel kvůli strachu z ohně.“³⁹⁹ Při poslední obhajobě začal Jeroným vychvalovat mistra Jana Husa.

---

³⁹⁴ Tamtéž.

³⁹⁵ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 82.

³⁹⁶ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 168.

³⁹⁷ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 83.

³⁹⁸ Tamtéž, s. 84.

³⁹⁹ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc*. Viz výše, s. 22.

„Nikdy se prý více neprohřešil proti svému svědomí jako tehdy, když potupil hluboké knihy oxfordského doktora, a kdy vyslovil souhlas s odsouzením Jana Husa a jeho učení. Třebaže nesdílel vše, co oba hlásali, zejména pak jejich pojetí svátosti oltářní, nyní prohlašuje, že odvolává vše, co proti nim ke své hanbě uvedl, a že je připraven zemřít tak statečně jako Hus.“⁴⁰⁰

Vynesení rozsudku připadlo na 30. května 1416. Jeroným zde rozhořčeně Vynesení rozsudku připadlo na 30. května 1416. Jeroným zde nesouhlasil s křivým obviněním. Také zdůraznil, že ve věcech víry dodržuje učení svaté církve, odmítá však souhlasit s jejím obohacováním a rozšiřováním majetku.⁴⁰¹

Po vynesení rozsudku mu byla přinesena papírová čepice s vyobrazením červených d'áblů, podle svědectví Petra z Mladoňovic si jí měl Jeroným sám nasadit na hlavu se slovy: „*Pán muoj Ježíš Krystus za mě biedného umieraje, měl jest na své hlavě korunu trnovú a těžšie. I já pro milost a lásku jeho tuto korunu rúhavú rád na sobě chci k smrti nésti.*“⁴⁰²

Po vykonání církevní moci byl Jeroným předán moci světské, v podobě zástupců protektorů koncilu hraběte Eberharda z Kellenburgu a hraběte Hanse z Lupfenu. Městská rada byla při výkonu reprezentovaná Konrádem Mangoldem a Jindřichem Gunterschweiterem.⁴⁰³ Cestou na hranici zpíval Jeroným písně – *Felix namque es sacra Virgo, Salve festa dies* a *Credo in unum Deum*. Poslední slova byla vyslovena v češtině: „*Bože Otče, odpusť mi mé hříchy.*“⁴⁰⁴

„*Bud' jak bud', odvaha debatovat s protivníky, záliba v cestování a záměrně provokativní vystupování učinily z mistra Jeronýma na několik let evropsky nejznámější tvář wyclifsko-husovské reformy.*“⁴⁰⁵

---

⁴⁰⁰ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 86.

⁴⁰¹ CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Viz výše, s. 179.

⁴⁰² *Historické spisy Petra z Mladoňovic a jiné zprávy a paměti o M. Janovi Husovi a M. Jeronymovi z Prahy*. Praha: Nadání Františka Palackého, 1932. *Fontes rerum bohemicarum*, s. 365.

⁴⁰³ ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Viz výše, s. 87.

⁴⁰⁴ Tamtéž, s. 87–88.

⁴⁰⁵ ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský: Intelektuál a moc*. Viz výše, s. 17.

6. Analýza filmu Jan Hus (2015)

Třídílný televizní film Jan Hus pochází z produkce České televize, pro kterou bylo jeho zpracování náročným projektem. Začátek dokumentu zobrazuje scénu na venkově, kam Hus přijíždí za svojí rodinou (uvítání maminko, synku). Z dostupných informací o Husových rodinných poměrech víme, že měl bratra, který měl syny, což by odpovídalo pasáži, kdy k němu chlapci běží s označením „stryčku“. Fakt, který však již neodpovídá, pokud přítomný druhý mladý muž má být otcem dětí, tudíž Husovým bratrem, je pojmenování Jakube.

Dějová linie pokračuje popisem Prahy a prvním vřelým setkáním s Jeronýmem, kde proběhne dialog „*Které univerzitě vděčíme za to, že tě vyhnali a dali tak naši alma mater čerstvou krev?*“ Z toho lze usuzovat, že Hus mluví o Jeronýmově přihlášení do univerzitního mistrovského grandu na pražské univerzitě. Neodpovídající tezí je však Jeronýmova odpověď Husovi, ve které mu říká, že odešel ze Sorbonny. Podle historické linie byla poslední univerzitou, na které Jeroným pobýval před vstupem na pražskou, univerzita v Heidelbergu. Za korektní můžeme označit další část, která definuje rozmluvy mezi arcibiskupem Zajícem a Husem, z dobových pramenů víme, že arcibiskup byl zpočátku Husovým reformám a kritice nakloněn.

Následující scéna řeší Václavovo dilema, na čí stranu se přiklonit, aby získal říšskou korunu, zda k papeži římskému, či k avignonskému. Dále se zabývá wyclifskými tezemi, což by samo o sobě mohlo být možné (nevíme, co se odehrávalo v soukromých rozhovorech). Hrubé porušení historické linie však přichází v podobě prohlášení arcibiskupa, že Wyclifovo učení bylo odsouzeno londýnskou synodou již před třiceti lety. První odsouzení proběhlo v roce 1381, tudíž po přičtení třiceti let dojdeme k roku 1411, a v tomto roce již bylo dlouho rozhodnuto, na čí stranu se král přidá. Společně se skutečností, že následující dějová linie líčí události z roku 1403, je toto tvrzení výrazným porušením dějové souslednosti.

Prohozeny jsou i události Husových synodních kázáních (1405, 1407) s první obhajobou Wyclifových knih (1403), která se historicky shoduje v podání Husa jako pasivního

účastníka, kdy režie obhajoby Wyclifa je v rukou Štěpána z Pálče. Po celou dobu filmu narážíme na absenci postavy Stanislava ze Znojma.

Další scéna už poměrně věrně kopíruje historická fakta, líčí rozčileného Václava, který nutí arcibiskupa, aby napsal prohlášení, že v Čechách žádní kacíři nejsou. Odpovídajícím reakcemi jsou arcibiskupovo příklonění se k papeži Řehořovi, Meistermannovy stížnosti na Čechy, teze o skončení dvojpapežství a uvěznění Pálče na rozkaz kardinála Cossy. Vyhlášení Kutnohorského dekretu v rámci možností odpovídá historickému konceptu, avšak celý proces vzniku a následujících potíží s ním spojených je zobrazován ve velmi zkrácené podobě, což se na druhou stranu nemůže scénáristům vytýkat, není to hlavní část filmu.

I když není dokázáno, že popěvky na arcibiskupa složil Jeroným, přiklonili se scénáristé k jeho autorství podle historiků. Důvěryhodné jsou i události spojené se spálením Wyclifových knih, a také s útekem arcibiskupa do Roudnice, Václavovým zabavením důchodů a nařízením kompenzací spálených knih a následné reakci arcibiskupa na vyhlášení klatby nad vykonavateli. Historické linie se scénáristé drží i při následných akcích spojených s odpustkovými bouřemi, kde najdeme teze o doporučení zákazu prodeje odpustků vídeňskou univerzitou, Husovo vyjádření k odpustkům v Betlémě a následné rebelie, která má za následek zatčení tří mladíků. Přímluvu Husa o jejich propuštění a jejich následné stětí. Postupně dochází k zostření klatby a Husově odvolání ke Kristu v Betlémské kapli.

Za významný příspěvek lze označit občasné citace Husova učení, vycházejícího z Wyclifa, které při různých scénách prostupují celým filmem, viz teze o trojí pravdě. Za kladnou pasáž kladně hodnotím zmínění Husovy hlášky *Viklefe, Viklefe*.

Následně odchází Hus na venkov, kde mu matka vyčítá, že nepřestal kázat, což také odpovídá minimu informací, které víme o Husově pobytu mimo Prahu. Scéna z Krakovce, kam za ním přijíždí Jan z Chlumu, je dodržení dějové linie. Otázka postoje Jeronýma k Husově odchodu do Kostnice je sporná, někdo uvádí, že zprvu nesouhlasí,

nakonec ho nabádá k účasti a slibu, že se za ním co nejdříve vydá. Ve scéně z filmu ho Jeroným odrazuje, lze to tedy považovat za možné.

Husa vítá v Kostnici vdova Pfisterová, film znázorňuje, že zpočátku má Hus možnost volného pohybu, než je zatčen. Po příjezdu Zikmunda dochází k apelaci Jana z Chlumu, aby Husovi bylo poskytnuto veřejné slyšení. Dochází k rozhovoru, proč je Hus zatčen a Zikmund se snaží hájit tím, že koncil potřebuje především vyřešit schizma. Král nechce tento chod ohrozit, proto uvolnil v Husově případě. Dějová linie demonstruje výslechy Husových odpůrců, zářející je Husovo přivítání Pálče, neboť podle dobových pramenů již figurují spíše jako nepřátelé. Hus ho zde jmenuje přítelem, ale možná to scénáristi přisuzují halucinacím v horečkách, kterými při výslechu Hus evidentně trpí. Film ukazuje i horlivé psaní svým přátelům.

Shodu lze najít i ve scéně, ve které se papež Jan XXIII. snaží utéct v přestrojení z Kostnice. Věrohodná je také situace, kdy je do Kostnice přiveden v provazech Jeroným, a následně uvězněn. Kdybychom chtěli poznatky aplikovat přesně, Jeroným by měl být připoután hlavou dolů, a ne za ruce ve vzduchu. K povážení je i jeho teze, kdy říká, že nesl tajný list s přímluvou od královny. Jeroným opravdu do Kostnice list nesl, byl opatřený sedmdesáti pečetěmi, o královně se však prameny nezmiňují.

Celkově vztah královny a Husa je v průběhu filmu znázorňován poněkud zvláště, z pramenů víme, že navštěvovala jeho kázání, tvůrci filmu jí však často kladou do role jeho obdivovatelky a blízké přítelkyně, kdy je to právě ona, která Husa varuje na venkově, že se musí přesunout na hrad Krakovec. Vrcholem je Husovo doznání se v den před smrtí, ve kterém přiznává, že miloval ženu. Láska tu může být definována mnohým způsobem, v jeho případě může mluvit o lásce platonické, přesto celý jejich vztah působí spíše jako snaha udržet si pozornost diváka a vnuknutí romantiky do historického kontextu. Ať už to byla snaha demonstrovat Husa jako obyčejného muže či nikoliv, působí to poněkud rozpačitě.

Bylo zřejmé, že film nemohl popisovat celý dlouhý proces a jeho etapy, ve zkrácené verzi líčí asi tu nejpodstatnější část věrohodně. Hus zde zveřejňuje tezi, že jestli

pochybil, nechá se poučit. Na otázku o králi ve hříchu je zde pronesena známá věta „*Nikdo není bez hříchu Jane Huse.*“ Následně je zmíněno poučení, aby nic nedržel zatvrzele, nejznámější akta obžaloby, zákaz kázání v klatbě a odvolání se ke Kristu a výsledné stanovení 30 finálních článků. Upálení proběhlo podle dostupných pramenů, nesměl se zúčastnit mše, byl odsvěcen a byla mu nasazena kacířská *koruna*. Nadále i způsob uvázání Husa k hranici je odpovídající – řetěz kolem krku a ruce vzad, co už ovšem neodpovídá, je dramatická scéna na hranici s Pálčem.

Nebudu posuzovat soukromé rozhovory nebo líčení rodinného zázemí, těžko můžeme jejich evidenci najít v pramenech. Ve filmu se nachází řada scén, které vyjadřují použití fantazie a patřičných úprav pro poutavější odehrání dějové linie. Ostatní nepřesnosti si tvůrci filmu pojišťují závěrečnou větou, že film o Husovi není jeho replikou, i když čerpá z historických pramenů. Z diváckého hlediska je film poměrně povedeně zpracován, děj plynule ubíhá, disponuje mnoha scenériemi, věrohodným hereckým výkonem a kostýmy. Souhrn historických faktů a nepřesností, bych definovala víceméně vyváženým poměrem.

7. Závěr

Diplomová práce se soustředila na analýzu životů Mistra Jana Husa a Jeronýma Pražského, především byla zaměřená na nejvýznamnější mezníky jejich životů, které v konečné komparaci vedly k možnosti určit z jakých důvodů se stal symbolem husitských válek Jan Hus, a proč Jeroným tento odkaz po sobě nezanechal.

Jeroným a Hus projevovali své nadání již v mladých letech, v Husově případě to představovalo přímo klíčový faktor pro jeho budoucí působnost, neboť jakožto chudému vesnickému mládenci by se jen velmi obtížně dostalo patřičného vzdělání, které by rozvíjelo jeho potenciál. Oproti Jeroným mohl užívat všech dispozic, jež středověká Praha nabízela.

Na pražské univerzitě dosáhli oba nejdříve bakalářského vzdělání, v komparaci s jejich výsledky byl Jeroným ve svém studiu úspěšnější, ale i Husův výsledek nepatřil mezi nejhorší, nýbrž by se dal definovat jako průměrný. Po Jeronýmově bakalářském studiu dochází ke kooperaci mezi oběma mistry, kdy je to právě Hus, který umožní Jeronýmovi cestu do Oxfordu, skrze kterou přinese do Čech Wyclifovy práce. Jeroným se zaměřil nadále na své vzdělání, které aplikoval nejen při disputacích, ale také při svých zahraničních cestách. Získal celkem čtyři mistrovské tituly a na základě toho bývá často označován za učenějšího než Hus. Zatímco Hus se po získání mistrovského titulu zaměřil na své teologické vzdělání. Začal také kázat v Betlémské kapli, která se na dlouhá léta stala místem demonstrací jeho názorů a obhajob. Právě zde se začaly objevovat sympatie, kterých dosáhl skrze snahu předat slovo Boží co nejširšímu publiku posluchačů, které zahrnovalo nejen běžné měšťany, ale i vyšší společenské kruhy.

Jeroným obhajoval Wyclifovo učení v zahraničí, na základě toho byl ze všech univerzit v konečné důsledku vyhnán, než se následně v Praze připojil k Husovi. Jeronýmovo studium bylo důvodem, proč se první etapy bojů o Wyclifa nezúčastnil. Hus se nacházel ve fázi prvotních rozborů Wyclifova učení, takže se obhajoby knih zúčastnil spíše pasivně. Hus v této době spolupracuje s arcibiskupem Zbyňkem a zapůsobí svým kázáním

na synodách (1405, 1407), kde mu bylo umožněno projevit své vlastní pojetí představ o správném chování církevních hodnostářů.

Hus se dostává do čela vikleřistů, avšak ani Jeroným nezůstává pozadu, co se týče demonstrací svého vzdělání. Jeho vystoupení na kvodlibetu je ukázkou výjimečných schopností, obdobně jako Husa, který vyjádřil ty své na synodách. V porovnání s Husovými výstupy na synodách vedly Jeronýmovy ke vnuknutí národní otázky, která měla za následek formování Dekretu kutnohorského, ve kterém se odráží velký podíl jeho iniciativy.

V situaci, ve které dochází ke spálení knih, Hus reaguje diplomaticky a na protest zinscenuje obhajobu Wyclifových článků, ve kterých se snaží vysvětlit pravý smysl Wyclifova učení. Oproti tomu Jeronýmova reakce je vyjádřena v jeho osobité impulsivní podobě. Byl to nejspíše on, kdo složil posměšné písně adresující arcibiskupovi.

Oba mistři se potýkali s církevním postihem, Hus s klatbou (1410), Jeroným s exkomunikováním (1412). Zde můžeme opět sledovat vážnost jejich působení a rozhodnutí, jak se k obviněním postavit. Jeroným byl stížen klatbou na základě obhajoby nařčení, které se mu dostalo od vídeňské univerzity. Lze pochopit obavy z uvěznění, a proto i následný útěk, ale výsměch na adresu vídeňských činitelů byl poněkud nevhodný. Hus řeší svou situaci *de iure*, kdy se proti klatbě odvolává a snaží se jí odstranit pro její nespravedlivé uložení. V Husově případě je klatba výrazná z důvodu, že jakožto kazatel byl ve stálém styku s veřejností, a proto mu její uložení značně bránilo v běžném chodu jeho každodenního života, navíc bral kázání jako své hlavní poslání. Oproti tomu Jeronýmovi exkomunikování významně neublížilo, nebránilo mu v jeho aktivitách, neboť Jeroným disponoval na rozdíl od Husa nižším svěcením, byl pouze akolytou.

Ve vztahu k Wyclifovi se Jeroným zaměřil na aplikování Wyclifova filozofického a teologického učení v univerzitních sférách a disputacích. Hus přebíral především inspiraci z jeho teologických děl, která aplikoval ve svých pojetích reforem a představ

o správném fungování církve. Jeronýmova učenost spočívala ve správném uchopení Wyclifových tezí a jejich demonstrace, což je z intelektuálního hlediska obdivuhodné, ale pro laickou veřejnost hůře uchopitelné. Proto je Husovo pojetí církve a její distance od původních hodnot bližší širší veřejnosti, neboť odráží každodenní realitu, se kterou se lidé setkávají. Také díky usnadněnému výkladu víry byl pro jejich životy důležitější. Byl kazatelem, kterému lidé důvěřovali.

Hus byl člověkem lpícím na morální stránce světského života. Tento fakt nebyl v dlouholetých polemikách nikdy významně protiargumentován. Nebyl napadnut z žádného morálního prohrěšku. Projevoval intenzivní zájem o svět kolem sebe, měl však určitou morální hranici, kterou nikdy nepřekročil nad svou teologickou zodpovědnost. Oproti tomu Jeroným se nebál prozkoumávat všechny možnosti života, které se mu naskytly, rád cestoval, disputoval, a především, provokoval. Jeho skandálně pronášené disputace zanechávaly negativní, ale i pozitivní dojem.

U Jeronýma bližší specifikum jeho učení, zaměření či náboženského vyznání nenacházíme, neboť nenapsal žádné texty, ve kterých bychom mohli jeho názory přiblížit. Jeho radikální vystoupení mohou být pro danou dobu výrazná a paměťhodná, v průběhu staletí však bez náležitých podkladů zmizí. Hus své myšlenky pečlivě zaznamenával ve svých spisech. Především mu to dalo možnost zanechat po sobě určitý odkaz dalším generacím a především badatelům. Jeroným souhlasil s napravením kléru, z toho ale samo o sobě nevznikaly reformy. V Husově případě můžeme najít podklady pro budoucí reformy, což je podstatné pro husitské války, ve kterých základy jeho učení můžeme najít v podobě pražských artikulů.

Hus se vydal do Kostnice dobrovolně, při představě, že bude moci žaloby na něj uvalené obhájit. Snahy o jeho odsouzení byly složitým procesem, který se oproti procesu s Jeronýmem dělil na více etap, kdy Hus trval na svém stanovisku. Husův postoj je demonstrací jeho důstojnosti a odvahy stát si za svým učením. Zdůrazňoval, že pokud mu *bludy* dokáží, je ochoten se poučit. Z vězení po většinu času mohl komunikovat se svými přáteli, což Jeronýmovi dovoleno nebylo. Jeho vězení podle svědectví

disponovalo téměř nelidskými podmínkami, které byly s největší pravděpodobností následkem jeho největšího přečinu, kdy odvolal své stanovisko k Wyclifovi i Husovi.

Na Jeronýmovo odvolání musíme nahlížet z širší perspektivy, jeho životní styl byl ukázkou jeho touhy po příležitostech, které mu život nabízel. Drastičnost jeho uvěznění tvoří čistě individuální otázku k zamyšlení o hranicích lidské snesitelnosti, do jaké míry je člověk ochoten si stát za svým tvrzením, pak je třeba soudit.

Nebyli obviněni z jednání proti církvi, ale z přejímání a rozšiřování Wyclifových myšlenek, které církev prohlásila za kacířské. Na závěr jeho odsouzení byl Jeronýmovi na rozdíl od Husa dovolen proslov, ve kterém opět nabyl své učenosti, důstojnosti a možnosti přihlásit ke svému příteli. Hus pokorně přijímá svůj osud, odsvěcení a cestu s papírovou korunou na hranici. Jeroným dostojí své reputaci rebela a sám si nasazuje korunu.

Když se pokusíme o shrnutí, Hus těžil ze své pozice kazatele, která mu zajistila široké spektrum posluchačů, oproti tomu Jeronýmovo postavení odráželo jeho zaměření převážně na univerzitní prostředí a zahraniční cesty. Jejich zastání se Wyclifova učení by se dalo považovat za srovnatelné, v konečném důsledku byli také oba stejně za jeho učení odsouzeni. Hus byl morální kazatel, Jeroným radikální vzdělanec, oba aspekty jejich povah a osobností mohly tvořit ideální *ikonu* budoucí války, záleží na tom, z jakého hlediska se na ně díváme, zda-li z umírněnějšího husitského směru, nebo z toho radikálního. Jeronýmovým největším deficitem bylo zřeknutí se Wyclifa a Husa, čímž snížil hodnotu svého dosavadního působení. Jeho poklesek bychom mohli brát v lidské perspektivě za omluvitelný, když však potřebujeme vytvořit ikonu hnutí, musíme ji stavět na pevných základech, tedy na něčem, co není snadno napadnutelné. Husova odhodlanost a přesvědčení stát si za svým názorem se na základě komparace životů obou učenců jeví jako oprávněnější pro ustanovení odkazu, který ponesou husitští bojovníci ve válkách v 15. století, neboť Hus byl ochoten za svou pravdu zemřít.

Důsledky Wyclifova a Husova působení jsou příznačně vyobrazeny na Malostranského graduálu, který zobrazuje Wyclifa, křesajícího jiskru, Husa, který z Wyclifovy jiskry zapaluje svíčku a Luthera, který je vyobrazen s planoucí pochodní.

8. Seznam použité literatury a pramenů

Primární:

Historické spisy Petra z Mladoňovic a jiné zprávy a paměti o M. Janovi Husovi a M. Jeronymovi z Prahy. Praha: Nadání Františka Palackého, 1932. Fontes rerum bohemicarum.

HUS, Jan. *Sto listů M. Jana Husi.* Praha: Jan Laichter, 1949.

HUS, Jan. *O svatokupectví.* Praha: J. Otto, 1907.

HUS, Jan. Postilla. In: *Mistra Jana Husi sebrané spisy české. Díl I.* Praha: Bedřich Tempský, 1865.

PETR Z MLADOŇOVIC. *Zpráva o soudu a odsouzení M. J. Husi v Kostnici.* Praha: J. Otto, 1917.

Sekundární:

ADAMÉK, Jan aj. *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti.* Tábor: Husitské muzeum v Táboře, 2015.

ARDEN, Martin aj. *Jeronym Pražský: Evropan, vzdělavec, buřič.* Praha: Československá církev evangelická, 2016.

BLÁHOVÁ, Marie, FROLÍK, Jan, PROFANTOVÁ, Naďa. *Velké dějiny zemí Koruny České.* Praha: Paseka, 1999.

BONDY, Egon. *Filosofie sklonku antiky a křesťanského středověku.* Praha: Vokno, 1993.

COOK, R., William. *John Wyclif and Hussite Theology 1415–1436.* In: *Church History*, 42, 1973, 3, pp. 335–349.

ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na Českém trůně II.* Praha: Libri, 2008.

- ČORNEJ, Petr. *Jeroným Pražský. Intelektuál a moc*. Praha: Církev československá husitská, 2016.
- ČORNEJOVÁ, Ivana. *Dějiny univerzity Karlovy. Sv. I. 1347/48–1622*. Praha: Karolinum, 1995.
- ELBEL, Petr. Král Zikmund a Mistr Jan Hus. In: *Jan Hus 1415 a 600 let poté*. Tábor: Husitské muzeum, 2015. ISBN: 978-80-87516-23-2.
- HERBEN, Jan. *Mistr Jeroným Pražský. Jeho život, utrpení a význam*. Praha: J. Herben, 1883.
- CHADIMA, Martin. *Jan Hus. Člověk, teolog, mučedník*. Praha: Česká biblická společnost, 2014.
- CHADIMA, Martin. *Jeroným Pražský. Tragický příběh středověkého intelektuála*. Hradec Králové: Královehradecká diecéze Církve československé husitské, 2016.
- JUOK, Jiří. *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku, majetková a sociální struktura, politická moc a kulturní reprezentace šlechty a feudalit v českém státě ve 13. - první polovině 17. století*. Nový Jičín: J. Jurok, 2000.
- KAMINSKY, Howard. *Wyclifism as Ideology of Revolution*. In: *Church History*, 32, 1963, 1, pp. 57–74.
- KAŇÁK, Miloslav. *John Viklef. Život a dílo anglického Husova předchůdce*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973.
- KEJŘ, Jiří. *Husův proces*. Praha: Vyšehrad, 2000.
- KEJŘ, Jiří. M. Štěpán z Pálče a Husův proces. In: *M. Jan Hus a M. Štěpán z Pálče*. Kladno: Referát kultury Okresního úřadu, 2000.
- KREJČÍ, V., František. *Jan Hus*. Praha: A. Svěcený, 1925.
- KRŠKO, Jan. *Pět životů Jana Husa na Krakovci*. Rakovník: Rabasova galerie: SOA v Praze – Státní okresní archiv, 2015.

KRUTINA, Jiří. *První český filozof a vlastenec Jeroným Pražský. Hieronymus Pragensis. Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka za svobodu slova a buřiče.* Praha: Noos, 2016.

LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení.* Praha: Návrat domů, 1996.

MACEK, Josef. *Jan Hus.* Praha: Svobodné slovo, 1961.

NECHUTOVÁ, Jana, FUKSOVÁ, Jana. *Mistr Jan Hus v polemice a za katedrou.* Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015.

NODL, Martin. *Dekret kutnohorský.* Praha: NLN, 2010.

POCHE, Emanuel. *Praha Středověká.* Praha: Panorama, 1983.

POLC, V., Jaroslav. *Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti.* Olomouc: A.M.I.M.S, 2015.

PUTNA, Jan. *Mistr Jeroným Pražský.* Praha: Spolek evangelických akademiků Jeronym, 1916.

RAPP, Francis. *Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996.

SEDLÁK, Jan. *M. Jan Hus.* Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1915.

SEGEL, Petr. Schisma, krize, hereze a černá smrt. In: *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi.* Praha: Česká křesťanská akademie, 1995. ISBN 80-85795-17-5.

SCHATZ, Klaus. *Všeobecné koncily.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014.

SOUKUP, Pavel. *Jan Hus. Život a smrt kazatele.* Praha: NLN, 2015.

SVATOŠ, Martin. Husovi přátelé. In: *Jan Hus: Mezi epochami, národy a konfesemi,* Praha: Česká křesťanská akademie: Husitská teologická fakulta UK, 1995. ISBN 80-85795-17-5.

ŠMAHEL, František. *Jan Hus. Život a dílo*. Praha: Argo, 2013.

ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. Praha: Svobodné slovo, 1966.

ŠMAHEL, František. *Život a dílo Jeronýma Pražského*. Praha: Argo, 2010.

TÁBORKSÝ, František. *Betlémská kaple. O jejích dějinách a zachovaných zbytcích*. Praha: Společnost Husova muzea, 1922.

UHLÍŘ, Zdeněk. Tragický příběh Jana Husa. In: *Jan Hus 600 let od smrti*. Praha: Institut Václava Klause, 2015. ISSN: 1213-3299.

VÁVRA, Jindřich. *Betlémská kaple*. Praha: Olympie, 1968.

VYBÍRAL, Zdeněk, SMRČKA, Jakub. *Jan Hus. O knězi, mysliteli, reformátorovi*. Tábor: Město Tábor, odbor kultury a cestovního ruchu, 2015.

WEISS, Martin. Cesta M. Jana Husa do Kostnice. In: *M. Jan Hus a M Štěpán z Pálče*. Kladno: Referát kultury Okresního úřadu, 2000.

9. Summary

Master thesis „*Jan Hus and Jeroným Pražský*“ deals with the most important events of their lives, on the basis of which it is possible to make a final comparison of the lives of both scholars. The work is divided chronologically into four sections. The first defines their early activities and subsequent focus of their education and professions. The next section defines their relationship to Wyclif's philosophy and important historical events in which they participated in their own way. Third section demonstrates trials of both masters. The last part is an analysis of the film *Jan Hus* (2015) on the basis of information obtained by research.

The thesis is therefore focused on the analysis and comparison of the lives of the two scholars. Primarily addresses factors, that contributed to the fact that despite the similarity of lives and the meanings Hus became a symbol of war waged in his name. In the final comparison we conclude that Hus benefited from his position as pastor, which earned him a wide range of listeners. On the other hand as Jeroným's position reflects his main focus on university environment and foreign travels. Their advocacy of Wyclif's learning could be considered comparable. Ultimately, they were also both equally condemned for this teaching. Hus was a moral preacher, Jeroným was radical. Both aspects of their personalities could create the perfect „icon“ of the oncoming war. It depends on the perspective which we look at them from, the more moderate Hussite direction, or the radical one.

Jeroným's greatest shortcoming was renouncement of Wyclif and Hus, thereby reducing the value of his previous activities. His lapse could be excused in a human perspective, but when we need to create an icon of the movement, we need to build on solid foundations, something that could not be easily challenged. Hus determination and conviction to stand up for his opinion seem more justified as the provision for a legacy that will be bear by the Hussite warriors in the wars through the 15th century, as Hus was willing to die for his truth.